

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Õppekava: Põhikooli mitme aine õpetaja

Maiken Punt

4.– 7. KLASSI ÕPILASTE KOGEMUSED SEOSSES LOOMADE KOHTLEMISEGA

ÜHE KOOLI NÄITEL

Juhendaja: PhD Kristi Kõiv

Tartu 2020

Resümee

Käesoleva magistritöö eesmärk on selgitada välja 4.– 7. klassi õpilaste positiivsed ja negatiivsed kogemused seoses loomade kohtlemisega. Töö raames viidi läbi uurimus ühe Valga valla kooli neljandate kuni seitsmendate klasside õpilaste seas (N=302) ning mõõtevahendiks kasutati kirjalikku eestindatud uurimisinstrumenti: küsimustik loomadega seotud kogemuste kohta (*Boat Inventory on Animal-Related Experiences*; Boat, 1999).

Uurimisinstrumendiga saadud tulemustest selgus, et uuritavatest 80% omas lemmikloomi ning populaarsemad lemmikloomad olid linnud, kassid ja koerad. 79% uuritavatest on saanud loomadelt tuge ja seltsi ning sagedasemalt on saadud loomadelt füüsilist tuge. Ligi kolmveerand vastanutest oli kunagi kaotanud looma ning enim kaotatud loomadeks olid kassid, koerad ja väiksed imetajaid (hamstreid, merisead, tšintšiljad). Looma kaotuse põhjusteks mainiti õpilaste poolt sagedasti vanadust ja erinevaid haiguseid. Enam kui poolt (57%) valimist on loomad hirmutanud ja enim lapsi hirmutanud loomadeks olid koerad ja kassid. Üle poole valimist on kuulnud inimestest, kes on loomale kunagi tahtlikult liiga teinud ja 43% pole sellistest inimestest kuulnud. 33% uuritavatest on olnud ise loomade väärkohtlemise puhul pealtnägijaks ja uuritavad olid enim pealt näinud hiirte, kasside ja koerte väärkohtlemist.

Läbivad märksõnad: lapse ja looma suhe, loomade kohtlemine, kaotus, loomade väärkohtlemine.

Abstract

The purpose of this Master's Thesis is to identify positive and negative experiences of students in grades 4 to 7 with regard of treatment of animals. In the framework of the thesis, an empirical study was carried out among students of the fourth to seventh grades in Valga rural school (N= 302) and Estonian version of written research instrument *Boat Inventory on Animal- Related Experiences* (Boat, 1999) was used.

The results of the research instrument showed that 80% of the subjects had pets and the most popular pets were birds, cats and dogs. 79% of the subjects have experienced support and company from animals and mostly it was physical support. Nearly three-quarters of the respondents had experienced the loss of their animals and the most lost animals were both cats and dogs and small mammals (hamsters, guinea pigs, chinchillas). The reasons of animal loss were old age and different diseases. More than half of the respondents admitted that they were intimidated by animals, especially by dogs and cats. More than a half of subjects have heard about people, who have hurt animals intentionally and 43% of subjects have not heard about people doing so. 33% of the respondents have witnessed of animal abuse and the subjects have had witnessed the abuse of mice, dogs and cats.

Keywords: child and animal relationship, treatment of animals, loss, animal abuse.

Sisukord

Resümee	2
Abstract	3
Sisukord.....	4
1. Sissejuhatus.....	5
1.1 Inimese ja looma vastastikune suhe.....	6
1.2 Lemmiklooma omamine	7
1.3 Loomade positiivne mõju ja toetus lastele.....	8
1.4 Looma kaotus.....	9
1.5 Loomadega seotud hirmud	10
1.6 Loomade väärkohtlemine	11
1.7 Uurimuse eesmärk ning uurimisküsimused	14
2. Metoodika	15
2.1 Valim.....	15
2.2 Uurimisinstrument	15
2.3 Protseduur	16
3. Tulemused.....	18
3.1 Lemmiklooma omamine	18
3.2 Loomadelt saadav toetus	22
3.3 Looma kaotus.....	24
3.4 Loomadega seotud hirmud	28
3.5 Loomade väärkohtlemine	31
4. Arutelu	37
Töö piirangud.....	41
Tänuõnad	41
Autorsuse kinnitus.....	41
Kasutatud kirjandus.....	42
Lisa 1	52

1. Sissejuhatus

Loomade omamine ja pidamine on maailmas üsna laialt levinud nähtus (William, Muldoon, & Lawrence, 2010). Laste ja loomade vahelist suhet on uurinud, näiteks Ascione (2001); Boat (1998); Fifield ja Forsyth (1999); Muldoon, Williams, ja Lawrence (2015). On leitud, et kõige parem aeg, millal lastele õpetada loomade positiivset kohtlemist on eelnoorukiealised, kuna selles vanuses suhtuvad lapsed loomade eest hoolitsemisse kui ka nende heaolles positiivselt (Williams et al., 2010).

Inimeste (sh laste) ja loomade vahelisest suhtes saavad psühholoogilist, füüsilist ja sotsiaalset kasu mõlemad osapooled (Hill, Gaines, & Wilson, 2008; Hirschman, 1994; Nebbe, 1991; Smolkovic, Fajfar, & Mlinaric, 2012). Lisaks, nende kahe osapoole vahelisele positiivsele interaktsioonile, on oluline uurida ka inimeste ja loomade suhte negatiivseid aspekte. Selle kahepoolse suhte negatiivseteks nähtusteks võib olla looma kaotus, looma hooletusse jätmine ja väärkohtlemine ning teatud loomade liikidega seonduvad hirmud (Blouin, 2012).

On leitud, et loomade väärkohtlemine lapseas on lastel üheks riskiteguriks hilisemas eas vägivaldse käitumise ilmemisega seoses (Merz- Perez & Heide, 2004) ning loomade väärkohtlemine lapseas on seotud ka lähisuhtevägivalla ohvriks langemisega hilisemas eas (Ascione, 1998; Boat, 1998; Thompson & Gullione, 2006). Uuringutest on selgunud, et noored, kes on lapseas loomi väärkohelnud, on suurema tõenäolisusega täiskasvanuna elukaaslase ja lapse väärkohtlejateks (Baldry, 2003; Duncan & Miller, 2002; Loring, Marsh, & Geffner, 2007). Varem on pigem uuritud loomade väärkohtlemises täiskasvanute või tudengite lapsepõlve kogemusi, et leida seoseid hilisema pere või lähisuhte vägivalla vahel (Ascione, Thompson, & Black, 1997; Flynn, 1999; Henderson, Hensley, & Tallichet, 2011; Henry, 2006). Algkooli ja põhikooliealiste laste kogemused seoses loomade väärkohtlemisega on alles nüüd hakanud teoreetikute ja praktikute tähelepanu saama. Selles vallas on uurimusi läbi viinud, näiteks Baldry (2003) ja Yamazaki (2010).

Eestis on loomade ja inimeste suhet uuritud seoses lähisuhtevägivalla ja loomade väärkohtlemisega naistel (Tamm, 2013), lemmikloomade omamise kogemusega lastel (Punt, 2016) ja loomade väärkohtlemise karistuse rakendamise karistusseadustikus (Stepanov, 2013). Eestis pole töö autorile teadaolevalt uuritud põhikooliealiste laste kogemusi seoses loomade kohtlemise ja väärkohtlemisega, seega siit tulenebki selle magistritöö uurimisprobleem – kuidas kirjeldavad õpilased oma kogemusi loomadega nii positiivsetes kui

negatiivsetes aspektides. Töö eesmärgiks oli välja selgitada 4.– 7. klassi õpilaste positiivsed ja negatiivsed kogemused seoses loomade kohtlemisega.

1.1 Inimese ja looma vastastikune suhe

Inimese ja looma suhet on uuritud juba aastakümneid ning on leitud, et loomad pakuvad inimestele läbi erinevate elutsüklite armastust, sõprust ja seltsi ning inimesed hoolitsevad loomade heaolu ja tervise eest (Blouin, 2012; Hill et al., 2018; Vidović, Štetić, & Bratko, 1999). Lemmikloomade omanikud hellitavad oma loomadest kaaslasid, panevad neile nimesid, räägivad nendega, teevad pilte ja ka leinavad neid kui see aeg kätte jõuab (Vidović et al., 1999).

Inimeste poolsed hoiakud seoses loomade kohtlemise ja hoolitsusega võivad ajas muutuda ning nende hoiakute kujunemist võivad mõjutada nii teised inimesed kui ka meediast kuuldu (Blouin, 2012; Herzog, 2011). Loomadega seotud kogemused või nende puudumine lapsepõlves võivad mõjutada seda, kuidas inimesed täiskasvanutena loomadesse suhtuvad ja neid kohtlevad (Blouin, 2008; Blouin, 2012; Serpell & Paul, 1994). Uurimused on pigem keskendunud täiskasvanutele ja nende mineviku kogemustele seoses lapsepõlves loomade kohtlemisega (Henry, 2006; Newberry, 2017; Serpell, 2004). Praktikud ja teoreetikud ei ole suutnud loomade kohtlemise mõistes ühiselt kokku leppida ja üldiselt peetakse kohtlemise all silmas loomade eest hoolitsemist (Muldoon et al., 2015, Thompson & Gullione, 2006).

Lisaks täiskasvanutele ja vanemaealistele on hakatud järjest enam uurima ka laste ja loomade omavahelist suhet nii positiivsest (Burr, 2016; Fifield & Forsyth, 1999; Hawkins & Williams, 2017; Muldoon et al., 2015) kui ka negatiivsest aspektist (Ascione & Arkow, 1999; Boat, 1998; Currie, 2006; Duncan & Miller, 2002). Kuid pigem on uuritavateks olnud noorukiealised ja teismelised (Thompson & Gullione, 2006). Looma ja lapse suhte positiivses aspektis on uuritud seda, kuidas loomad mõjutavad laste prosotsiaalselt käitumist, distsipliiniharjumusi ja empaatia arengut (Vidović et al., 1999) ja seda, kuidas lapsed looma eest hoolitsevad ja neid sotsiaalselt aktsepteeritaval viisil kohtlevad (Muldoon et al., 2014; Thompson & Gullione, 2006). Muldoon jt. (2014) uurisid, millised on laste hoiakud seoses loomade eest hoolitsemisega ja selgus, et uuritavate jaoks oli looma kohtlemisel oluline see, et nad kallistavad, paitavad, toidavad ja mängivad loomadega. Teise elusolendi eest hoolitsemine toetab lastel empaatia arengut nii loomade kui ka inimeste suhtes (Melson,

2003). Sotsiaalselt mitte aktsepteeritavaks loomade kohtlemiseks peetakse looma väärkohtlemist (Ascione, 1993).

1.2 Lemmiklooma omamine

Lemmiklooma omamise kohta on uurimustulemused näidanud, et enim võetakse loomi endale seltsiliseks. American Animal Hospital Association (2004) uurimusest nähtus, et 84% uuritavatest võtsid looma seltsiks, 83% vastanutest väitsid, et nad on oma lemmikloomale nn lapsevanema rollis, 59% tähistasid oma lemmikloomade sünnipäevi, 90% ei käiks kohtamas inimesega, kellele ei meeldi loomad, 52% uskusid, et lemmikloomad kuuluvad neid kõige paremini, 93% on valmis riskima oma eluga, et päästa oma looma elu. Levinumad loomad on koerad, kassid ja linnud (Beck & Katcher, 1996; Bjerke & Østdahl, 2004; Fifield & Forsyth, 1999; Islam & Towell, 2013; Vidović, Štetić & Bratko, 1999; Yamazaki, 2010). Yamazaki (2010) läbiviidud uurimuses mainiti ka roomajaid, väikeseid imetajaid, linde, putukaid ja kalu.

Loomad rikastavad tänapäeva kiires ühiskonnas inimeste igapäevaelu ja üha enam peetakse neid pereliikmeteks (Beck & Meyers, 1996; Melson, 2003). Varem läbiviidud uurimustest on selgunud, et loomade pidamisel on mitmeid kasutegureid, näiteks vähendavad loomad inimestel depressiooni (Siegel, 1990), vererõhku ja stressi (Allen, Blascovich, & Mendes, 2002; Melson, 2006). Nad pakuvad omanikele nii turvatunnet kui ka sotsiaalset toetust. Risley-Curtisse, Holley ja Wolfi (2006) uurimusest selgus, et just naised kinnitasid, et loomad pakuvad neile armastust, sõprust, tuge ja kaitset nii endale kui ka nende lastele (Morrow, 1998). On leitud, et meestele pakuvad huvi pigem eksootilised ja metsikud loomad, kuid naised eelistavad pigem traditsioonilisi loomi (Bjerke & Østdahl, 2004; Kwong & Bartholomew, 2011; Lindemann-Mathies, 2005).

Lastel on loomade pidamine seotud positiivsemate hoiakutega ning paremate teadmistega nii populaarsete kui ka ebapopulaarsete loomade pidamisega seoses (Prokop & Tunncliffe, 2010). Lapsevanemad võtavad loomi lastele seltsiliseks ja kaaslaseks (Muldoon et al., 2014). On leitud, et loomi võetakse ka lastele vastutustunde õpetamiseks ja empaatia arendamiseks (Fifield & Forsyth, 1999). Lapsed vanuses 9- kuni 10- aastat on oma lemmikloomadesse eriti kiindunud (Melson, Peet, & Sparks, 1991). Vaimse tervise spetsialistid, kes tegelevad näiteks riskigruppi kuuluvate lastega, ei tohiks võtta loomade omamisega seotud informatsiooni enesestmõistetavana. Oluline on teada, et lapsed, kes

omavad loomi, võivad looma pidamise kogemuste jagamisega anda enda kohta delikaatset informatsiooni, mida nad ei soovi või ei julge täiskasvanutele muidu avaldada (Boat, 1999).

1.3 Loomade positiivne mõju ja toetus lastele

Loomad on kasulikud laste sotsiaal- emotsionaalsele arengule, pakkudes neile nii kindlustunnet kui ka kaitset (Burr, 2016; Hawkins & Williams, 2017; Melson, 2009; Nebbe, 1991). Varasemalt on uuritud ka kasutegureid, mida võivad loomad lastele pakkuda seoses akadeemilise hariduse omandamisega – loomad toetavad akadeemilises kontekstis laste ja noorukite õppimist ning nende üldist arengut (Beetz, Uvnäs-Moberg, Julius, & Kotrscha, 2012; Burr, 2016; Erlander & Tsytsarev, 2012). Lisaks on leitud, et loomad aitavad kaasa laste kognitiivsele ja keelelisele arengule (Melson, 2003; Risley- Curtiss, 2006).

Loomad on lastele kiindumusobjektideks, kes pakuvad lastele hinnanguvaba armastust, seltsi, tuge ja lohutust (Blouin, 2012; Burr, 2016; Hirschman, 1994). Nad ergutavad laste huve, pakkudes motivatsiooni liikumiseks ning õhutades avastuspõhist õpet (McCartney & Wadsworth, 2014). On leitud, et lastel, kes kasvavad kodudes, kus peetakse lemmikloomi, suhtuvad täiskasvanueas loomadesse positiivsemalt ning nad kohtlevad neid ka paremini (Serpell, 2004).

Enim võetakse hariduslikesse õppekeskkondesse väikeseid imetajaid ja roomajaid näiteks merisead, hamstrid, konnad, sisalikud ning gekod (Nebbe, 1991; Svenson, 2014; Uttely, 2013). Need loomad ei vaja palju ruumi ega hoolitsust (Vidović et al., 1999). Merisigu peetakse just hariduslikes kontekstides laste puhul ideaalseteks loomadeks seetõttu, et nende eest on kergem hoolitseda ja nad on päevase eluviisiga (O'Haire, McKenzie, McCune, & Slaughter, 2013).

Lapsed peavad loomi oma parimateks sõpradeks. Lapsed on väitnud, et nad tunneksid ilma loomadeta end üksikutena (Beck & Meyers, 1996; Hawkins ja Williams, 2018). On selgunud, et lapsed tunnevad nagu saaksid loomad neist aru kui nad on endast väljas ning üritavad neid lohutada (Boat, 1999; Burr, 2016). Kaastunde ja empaatia edendamine loomade suhtes muudab laste käitumist prosotsiaalsemaks ka teiste elusolendite suhtes (Uttely, 2013). On leitud, et täiskasvanute poolt väärkoheldud lastel on sageli loomadega kergem rääkida kui teiste inimestega ning lapsed said loomadelt neile vajalikku füüsilist ja vaimset tuge (Yamazaki, 2010).

1.4 Looma kaotus

Loomad on nii laste kui ka täiskasvanute elus tähtsad, seetõttu võib looma kaotusel olla inimeste jaoks tõsine negatiivne tagajärg (Hafen, Rush, Reisbig, McDaniel, & White, 2007; Toray, 2004). Lein võib olla nii sügav, et see mõjutab loomaomaniku tervist ja nende üldist heaolu (Gerwolls & Labott, 1994; Mikulincer & Shaver, 2012; Sharkin, & Knox, 2003; Zilcha-Mano).

Leina protsess algab šoki või tuimsusega ning selle järgnevad emotsionaalsed seisundid nagu süütunne, viha, eituse ja kurbus (Sharkin & Knox, 2003). Eutanaasia kasutamine loomade tervislike haigusseisundite või vanuse tõttu, võib loomaomanikes esile tuua süütunnet ning viha (Wong, Lau, Liu, Yuen, & Wing-Lok, 2017). Schmidt' i jt. (2018) viisid läbi uurimuse seoses laste leina uurimisega loomade kaotuse puhul ja selgus, et 70% uuritavatest väitis, et nad olid kaotanud enda jaoks väga lähedase looma ja nad tundsid, et looma surm mõjutas neid väga tugevalt. Looma surm võib laste jaoks olla eriti tõsine siis, kui peres on ka varasemalt teisi kaotusi või leina esinenud, näiteks lähedase surma, sõprade kaotust või vanemate lahutust (Ross & Baron-Sorensen, 1998; Zilcha-Mano, Mikulincer, & Shaver, 2012). Lapse vanus ja arusaam surmast võib mõjutada seda, kuidas nad looma kaotusele reageerivad (Sharkin & Knox, 2003; Wrobel & Dye, 2003). On leitud, et noorukiealised elavad looma kaotuse ajal läbi tugevaid emotsioone, mida nad ei soovi teistega jagada (McKissock, 1998). Uurimused on näidanud, et oluline on märgata lapse leina looma kaotuse puhul ning kindlasti ei tohiks täiskasvanud laste leina loomade suhtes alatahtsustada (Gerwolls & Labott, 1994; McKissock, 1998; Ross & Baron-Sorensen, 1998).

Varasematest uurimustest on selgunud, et looma kaotuse põhiliseks põhjuseks oli looma haigus või vanadus (Yamazaki, 2010). Schmidt' i jt. (2018) poolt läbi viidud uurimusest selgus, et uurimuses osalenud 5- kuni 18-aastased lapsed on enim kaotanud koeri, kasse ja hamstreid läbi erinevate haiguste tõttu. Samuti mainiti looma kaotuse põhjuseks ka vanust ja õnnetusi. Yamazaki (2010) poolt läbi viidud uurimusest selgus, et lapsed muretsesid, et nende loomadega võivad juhtuda halvad asjad. Lastest ilmnes, et enim kardeti, et loomad saavad surma, nende tervis halveneb või nendega juhtuvad tõsised õnnetused (Yamazaki, 2010).

1.5 Loomadega seotud hirmud

Loomadest kaaslased mõjutavad inimeste tervist nii positiivselt kui ka negatiivselt. Hoolimata loomade mitmetest tõestatud inimeste tervist edendavatest teguritest inimesele, leidub loomaomanikke, keda nende loomad vigastavad, näiteks hammustades ja kriimustades (Herzog, 2011; Hodgson et al., 2015; Náhlík, Baranyiová, & Tyrlik, 2011). Loomad võivad olla ettearvamatud ning võib juhtuda, et loom, kes on kodus sõbralik ja kaitstud, võib uues ja ebaturvalises keskkonnas muutuda kartlikuks või vigastada võõrast inimest (Arrindell, 2000; Náhlík et al., 2011).

Inimeste suhtumine loomadesse on sagedasti mõjutatud looma liikidest (Tomažič, 2011). Inimestel seostuvad ohtlike loomadega tõsisemad hirmud (Kubiatko, 2012; Røskaft, Bjerke, Kaltenborn, Linnell, & Andersen, 2003; Seligman, 1971). Tänapäeval on inimestel hirm seotud erinevate nakkushaigustega, mida loomad võivad inimestele üle kanda (Davey, Forster, & Mayhew, 1993; Davey, 1994; Prokop & Tunnicliffe, 2010). Arrindell (2000) identifitseeris loomad, kes tekitavad inimestes hirmu: (1) otsest hirmu tekitavad loomad (n rotid, nahkhiired, maod); (2) kuivad ja mitte limased lülijalgased (n vapsikud, põrnikad, mesilased); (3) limased ja märja väljanägemisega loomad (n teod, ussid, angerjad); (4) farmiloomad.

Uurides täiskasvanute hirme seoses koertega on leitud, et pigem vanemad inimesed kardavad koeri rohkem kui noored (Boyd et al., 2004). Lisaks leidsid autorid oma läbi viidud uurimusest, et koera ründamine läbi hammustuse oli vähem seotud koerte vastase hirmuga kui koera ähvardav käitumine. Kubiatko (2012) uurimuses keskendutakse laste ettekujutlusele loomadest, hinnates loomade välimust ja välimuse hirmuäratavust. Uurimistulemustest selgus, et uuritavad väitsid, et on olemas nii head loomad kui ka halvad loomad. Sageli on laste kujutluspilt mõjutatud tutvusringkonnast ning meediast (Kubiatko, 2010). Prokop ja Tunnicliffe (2010) leidsid, et poisid kiinduvad rohkem loomadesse, kes võivad neile potentsiaalselt ohtlikud olla. Kayyal, Widen ja Russell (2015) selgitasid välja, et laste hirm tekib realistlikest kogemustest (eriti kurja koeraga kohtumisest). Lisaks on leitud, et vanuse kasvades võivad sellised hirmud suureneda (Boyd et al., 2004).

Inimesed, kes elavad vägivaldses kodukeskkonnas, võivad näiteks oma koeralt saada hammustada 10 korda sagedamini kui need, kes elavad rahulikus majapidamises (Bernardo, Gardner, & Amon, 1998). Koerte hammustusi peetakse tõsiseks ja sagedaseks terviseprobleemiks, seda eriti laste puhul. Haiglate statistikatest on selgunud, et 50% koera hammustuste ohvritest on lapsed vanuses alla 12-aastased (Bernardo, Gardner, O' Conner, &

Amon, 2000; Náhlík et al., 2011). Üle poole juhtumitest (70%), kus koerte hammustused on surmavaks osutunud, on ohvriteks olnud lapsed vanuses 0- kuni 12-aastased (Náhlík et al., 2011). Hammustustest tingitud kehavigastuste koht erineb lastel vanuseti (Náhlík et al., 2011). Koduses keskkonnas saadud hammustuste korral tuleb spetsialistidel uurida täpsemalt, missugune on lapse kodune olukord ja keskkond (Boat, 1999). Koera hammustused võivad olla traumatiseerivad nii lastele kui ka lapsevanemale (Bernardo et al., 1998, 2000).

1.6 Loomade väärkohtlemine

Eesti meedias on kajastatud erinevaid juhtumeid väärkohtlemisest. Õigusnorm, mis reguleerib Eesti riigis loomade pidamist ning nende kohtlemist on Loomakaitseseadus 2019 edaspidi (LoKS). LoKS (2019) sätestab, et loomaomanikud peavad vastavalt looma liigile ning nende vanusele tagama piisavalt toitu, vett, hoolitsust ning elukeskkonna. LoKS § 4 lg 1 ja 2 on kirjeldatud looma suhtes lubamatu teod. Nendeks on inimeste teod, mis põhjustavad looma hukkamist, vigastamist, talle valu ning füüsiliste ja vaimsete kannatuste põhjustamist. Sealhulgas on välja toodud loomavõitluste korraldamine ning loomade hülgamine. Samuti on seaduses määratletud, et loomi ei tohi hukata alaealiste juuresolekul (LoKS § 19, 2019). Ka mujal maailmas on loomade väärkohtlemist seadusandlikult reguleeritud, kuid on leitud, et see on raskendatud, sest mainitud tegevust on raske märgata, karistada ja süüdi mõista neid, kes selliseid tegusid toime panevad (Ascione, 2001). Loomade väärkohtlemine on sageli üksildane ja salajane tegevus (Felthous & Kellert, 1987). Seetõttu on raskendatud loomade väärkohtlejate karistamine.

Loomade väärkohtlemist (ing k. *animal abuse*) peetakse sotsiaalselt mitteaktsepteeritavaks käitumiseks, näiteks kui põhjustatakse loomadele tahtlikult valu, kannatust, stressi või surma (Ascione, 1998). Varasematest uurimustest on leitud, et kõige sagedasemad loomade väärkohtlemise viisid on loomade löömine, peksmine, lõmastamine, esemetega viskamine, tulistamine, uputamine ja põletamine (Merez- Perez, 2004; Miller & Knutson, 1997). Newberry (2017) poolt läbi viidud uurimusest selgus, et 55% uuritavatest oli tahtlikult loomi vigastanud või neid tapnud. Vigastamise või tapmise viisideks leidis ta, et 97% uuritavatest lõi või peksis looma, 78% lõmastas või vigastas, 40% viskas esemetega, 38% tulistas, 29% uputas, 28% põletas ja 3% ei andnud loomale süüa ega juua. Sarnaseid tulemusi on saanud ka Millert ja Knutson (1997) ja Levitt, Hoffer ja Loper (2016). Ka nemad leidsid, et üle poole uuritavatest on osalenud loomade väärkohtlemises ja kõige sagedasemaks loomade väärkohtlemise viisideks oli loomade peksmine, vigastamine või kägistamine.

Loomade väärkohtlemine võib olla üheks esimeseks lapseas ilmeva vägivalda indikaatoriks (Ascione, 2001; Merz- Perez & Heide, 2004). Põhjused, miks inimesed võivad loomi väärkohelda on erinevad. Sageli on põhjusteks soov näidata jõudu ja kontrolli nõrgamate üle, sadism või teised probleemid (Newberry, 2017). Vägivallada, vägivalldseid ähvardusi või hooletusse jätmist on inimesed toime pannud nii lindude, imetajate, roomajate kui ka kaladega (Flynn, 1999; Henry, 2006; Thompson & Gullione, 2006).

Flynn (1999) leidis oma uurimusest, et kõige enam väärkoheldakse väikeseid loomi (hiired, rotid), kasse ja koeri. Mõned uuritavad olid seisukohal, et kahjurite näiteks hiirte tapmine ei ole looma väärkohtlemine (Flynn, 1999). Ka sarnaseid tulemusi on saanud Merez- Perez (2004) ja Levitt, Hoffer ja Loper (2016). Newberry (2017) läbi viidud uurimusest selgus, et 86% väärkoheldi koeri, 81% ämblikuid, 35% kasse, 33% linde, 28% hiiri, 8% jäneseid ja hobuseid 6%. Loomade väärkohtlemise ja lähisuhtevägivalda seosele on hakatud järjest rohkem erinevates uurimustes tähelepanu pöörama. Varasemad uurimused tõestavad, et need kaks fenomeni võivad ka koos eksisteerida (Boat, 2000; Flynn, 2011; Slavkin, 2001; Walters, 2014; Yamasaki, 2010). Võib välja tuua varasemaid uurimusi, mille eesmärgiks on olnud uurida loomade väärkohtlemise, perevägivalda ja lapse väärkohtlemise vahelisi seoseid ning tulemuste põhjal saab need jagada kolmeks: (1) seoseid loomade väärkohtlemise ja lähisuhtevägivalda vahel; (2) väärkoheldud lapsed on suurema tõenäosusega ise loomade väärkohtlejad; (3) lapsepõlves loomade kui ka hilisemas eas teiste indiviidide väärkohtlemise omavaheline seos (Bell, 2001).

Füüsiliselt väärkoheldud lapsed võivad üles kasvada keskkondades, kus puudub inimlik tugi ning sageli seetõttu võivad nad lohutust ja toetust otsida loomadelt (Ascione, 1998; Yamazaki, 2010). Varasematest uurimuste tulemustest nähtub, et loomad on olulised lastele, kellel puudub võimalus omada kiindumusfiguuri (Melson, 2003). Ascione jt. (1997) intervjuerisid 39 last, kelle ema oli perevägivalda kogenud. Tulemustest ilmnes, et 66,7% uuritavatest olid olnud pealtnägijaks tegudele, kus lähedane tegi loomale füüsiliselt liiga ning 51,4% lastest väitsid, et kaitsesid oma looma agressori eest. Uurimusest selgus ka, et 13% lastest, kes olid olnud lähisuhte vägivalda pealtnägijateks, tunnistasid, et nad on ka ise loomi väärkohelnud. Sarnaseid tulemusi on saanud ka Duncan ja Miller (2002), Flynn (1999) ja Henry (2006).

Yamazaki (2010) viis läbi uurimuse, kus võrdles väärkoheldud lapsi nende tavakoolides käivate eakaaslastega, kes polnud kogenud lapse väärkohtlemist ning leidis, et lapse väärkohtlemist kogenud lapsed olid sagedamini loomade väärkohtlemise pealtnägijateks ning osalesid ka rohkem ise loomade väärkohtlemises. DeGue ja Dilillo (2008) viisid läbi

uurimuse üliõpilastele ja nende uurimusest nähtus, et 64% üliõpilastest, kes olid olnud loomade väärkohtlemise pealtnägijateks või osalesid ise väärkohtlemises, olid kogenud ka lähisuhtevägivalda. Ascione, Thompson ja Black (1997) leidsid oma uurimusest, et uuritavatest 67% olid kunagi loomade väärkohtlemist pealt näinud ja 13% uuritavatest oli loomade väärkohtlemises osalenud. Varasematest uurimustest on selgunud, et lapsed, kes näevad loomade väärkohtlemist pealt tunnevad ennast sellest väga häirituna (Ascione et al, 1997). Loomade väärkohtlemise pealtnägemist on uurinud ka Baldry (2003), Flynn (1999), ja Henry (2006).

Lisaks on leitud, et vanemate vägivaldne käitumine loomade suhtes, mudeldab ja mõjutab hilisemas eas laste endi käitumist loomadega (Duncan & Miller, 2002). Baldry (2003) leidis aga, et loomade väärkohtlemise pealtnägemine, eriti siis kui väärkohtlemist sooritab vanem või lapse eakaaslane, on seotud sellega, et väärkohtlemise pealtnägija paneb tulevikus ise sarnaseid väärtegusid toime. Sarnaseid tulemusi leidis ka oma uurimusest Henry (2006), Thompson ja Gullione (2006) ja Currie (2006). Boat (1999) uurimuse tulemused näitavad, et lastest on sageli loomade väärkohtlejateks just need lapsed, kes on ka ise lapsepõlves väärkohtlemise ohvrid olnud. Ascione (2001) väidab, et loomade väärkohtlejatest lapsi saab liigitada kahte gruppi. Esimene grupp loomade väärkohtlejaid, teeb seda uudishimust ja sageli on nad pigem eelkooliealised või algklassides käivad lapsed. Teine grupp loomade väärkohtlejaid on patoloogilised väärkohtlejad, kes teevad loomadele liiga on psüühiliselt häiritud ning nad teevad seda pidevalt.

Lisaks on leitud, et loomade väärkohtlemine võib olla üheks lapse väärkohtlemise osaks, kuna lapsi võidakse ähvardada nende loomadele liiga tegemisega, selleks et nad ei räägiks väljaspool vägivaldset keskkonda, mis nendega seal toimub (DeGue & Dilillo, 2008; Gerwolls & Labott, 1994; Schaefer, 2007). Yamazaki (2010) tulemustest ilmnes, et loomade väärkohtlejateks olid sageli meessoost isikud. Lisaks on uuritud ka loomade väärkohtlejate soo ja vanuse seost. On leitud, et lastel, kes loomi väärkohtlevad, ei esine vanuselisi ega soolisi iseärasusi (Currie, 2006). Loomade väärkohtlemine võib pealtnägijatele tekitada posttraumaatilise stressihäire (Schaefer, 2007). Yamazaki (2010) poolt läbiviidud uurimustöös kirjeldatakse täiskasvanute poolt füüsiliselt väärkoheldud laste ning nende loomade suhet. Tulemustest ilmnes, et väärkoheldud laste grupi jaoks oli loomadega lihtsam rääkida kui inimestega. Lapsed said loomadelt füüsilist ning vaimselt vajalikku tuge.

Loomade väärkohtlemist on noorukitel seostatud hilisema lähisuhtevägivalla ja kriminaalse käitumisega (Baldry, 2005; Flynn, 1999). Baldry (2005) uurimuse tulemused näitasid, et 40% lastest on osalenud loomade väärkohtlemises ning poistel esineb loomade

väärkohtlemist sagedamini kui tüdrukutel. Flynn (2000) uuris 267 üliõpilase lapsepõlvekogemusi seoses loomade väärkohtlemise pealtnägemise ja selles osalemise kohta. Tulemustest selgus, et 17,6% uuritavatest olid ise selliseid väärtegusi toime pannud. Isikuid, kes loomade väärkohtlemises osalesid olid pigem meessoost (Flynn, 2000). Henry (2006) viis läbi sarnase uurimuse ja tema tulemustest selgus, et 169 uuritavast pooled olid loomade väärkohtlemisele pealtnägijaks olnud.

Thompson ja Gullione (2006) uurisid 281 õpilast, kellest 22,4% ei olnud kunagi loomade väärkohtlemist pealt näinud. Uuritavatest 77,6% olid aga loomade väärkohtlemist pealt näinud. 59% uuritavatest olid näinud, et loomi väärkohtles võõras, 34% väitsid, et looma väärkohtlejaks oli olnud sõber, 15% väitsid, et looma väärkohtlejaks oli olnud sugulane. 10% tunnistas, et looma väärkohtleja oli vanem ja 17%, et looma väärkohtleja oli tema õde või vend. Varasematest läbiviidud uurimustest on leitud, et loomade väärkohtlejatest noored on sageli seotud ka tavakiusamise ja küberkiusamisega nii ohvri kui ka kiusaja rollis (Baldry, 2005; Gullione & Robertson, 2008; Henry & Sanders, 2007; Sanders & Henry, 2018). Slavkin (2001) leidis, et vägivaldsed õigusrikkujad on sagedasti osalenud loomade väärkohtlemise aktides. Becker jt. (2004) uurisid indiviide, kes olid lapsepõlves olnud loomade väärkohtlejad. Tulemustest selgus, et need indiviidid võisid võrreldes mitteväärkohtlejatest eakaaslastega lähima 10 aasta jooksul sagedamini ise vägivallaakte sooritada (Becker, Stuewig, Herrera, & McCloskey, 2004).

1.7 Uurimuse eesmärk ning uurimisküsimused

Töö eesmärgiks on välja selgitada 4.–7. klassi õpilaste positiivsed ja negatiivsed kogemused seoses loomade kohtlemisega. Töös püstitati järgmised uurimisküsimused:

1. Millised on õpilaste positiivsed kogemused seoses loomade omamise ja toetusega nende endi hinnangul?
2. Millised on õpilaste negatiivsed kogemused seoses loomade kaotuse ja hirmu ning väärkohtlemisega nende endi hinnangul?

2. Metoodika

Käesolev magistritöö on kvantitatiivne, kirjelduslik uurimus. Uurija valis antud teema uurimiseks kvantitatiivse uurimismeetodi. Andmete kogumiseks kasutati anonüümset kirjalikku küsitlust, mis võimaldas uurijal magistritöö eesmärgi täitmiseks suurelt uuritavate grupilt kiiresti sisukaid ja usaldusväärseid andmeid koguda.

2.1 Valim

Uurimuses kasutati mugavusvalimit, milles osalesid Valga valla ühe kooli 4.– 7. klasside õpilased. Töös kasutati mugavusvalimit ning lõppvalimis osales 302 uuritavat. Valim koosnes 148 tüdrukust (49%) ja 140 poisist (47%) ning 12 õpilast (4%) ei märkinud oma sugu. Uuritavate vanus jäi vahemikku 10- kuni 16 –aastat ja nende keskmine vanus oli $M=12,2$ ($SD=1,23$) aastat.

Tabel 1. *Uuritava valimi vanuseline jaotus*

Vanus aastates ^a	N	%
10. aastat	26	8,6
11. aastat	59	19,5
12. aastat	76	25,1
13. aastat	77	25,4
14. aastat	40	13,2
15. aastat	3	1
16. aastat	1	0,3
	20	6,6
Kokku	302	100

*Märkus. ^a 20 õpilast ei märkinud oma vanust.

2.2 Uurimisinstrument

Mõõtevahendina kasutati uurimisinstrumenti *Boat Inventory on Animal-Related Experiences Questionnaire* (Boat, 1998) eestindatud versiooni (edaspidi: küsimustik loomadega seotud kogemuste kohta), mis on jaotatud viieks temaatiliseks osaks (vt lisa 1). Eelnimetatud küsimustikku on kasutatud mitmetes eelnevates loomade ja inimeste vaheliste suhete uurimustes (McDonald, Vidacovich, Ascione, Williams, & Green, 2015; Newberry, 2017; Schwartz, Fremouw, Schenk, & Ragatz, 2012).

Küsimustikus loomadega seotud kogemused kasutati nii valikvastustega, avatud kui ka astmikskaala küsimusi. Küsimustikku loomadega seotud kogemuste kohta kasutas uurija eelnevalt (Punt, 2016), milles eestindati tõlge-tagasitõlge meetodil autori ja juhendaja poolt küsimustiku osad „omamine“ ja „toetus“ (vt lisa 1). Antud töö raames tehti loomadega seotud kogemuste küsimustikule tõlge- tagasitõlge töö autori ja juhendaja poolt küsimustiku ülejäänud – „kaotuse“, „julumise“ ja „hirmude“ osadele ning viies läbi eeluurimuse.

Küsimustiku esimeses osas (Omamine) olevate küsimustega uuriti õpilastelt nende lemmikloomade arvukuse, õpilase vanuse lemmiklooma omamise hetkel ning loomadest lemmikuima looma kohta. Teises osas (Loomadelt saadud toetus) uuriti küsimustega loomadelt saadud toetuse kogemusega seonduvat. Õpilaste vanust ja avatud küsimustega uuriti, missugused loomad pakkusid tuge ja kuidas see toimus. Samuti uuriti teises osas veel pehme looma olemasolu kohta ning õpilastel paluti hinnata kui sageli on neil juhtunud, et loomadega on kergem rääkida kui inimestega.

Ankeedi kolmandas osas (Looma kaotus) olevate küsimustega, paluti õpilastel vastata, et kas nad on kunagi kaotanud looma ja pidid valima looma kaotuse põhjuse. Lisaks pidid õpilased hindama ka looma kaotuse raskust ning seda, kuidas looma kaotus neid häiris. Neljandas osas (Loomade väärkohtlemine) olevate küsimustega uuriti õpilastelt nende kogemuste kohta seoses loomade väärkohtlemisega. Avatud küsimustes said õpilased oma vastuseid selgitada ja kirjeldada. Ankeedi viimases osas (Loomadega seotud hirmud) olevate küsimustega uuriti õpilastelt nende hirmude kohta, mida loomad on esile toonud. Küsimustik sisaldas endas pöördumist uuritavate poole ning selgitades uurimuse eesmärgi ning rõhutades, et uurimus on anonüümne. Samuti tänas uurija uuritavaid vastamise eest. Ankeedi lõpus on uuritavatel küsitud nende taustandmed: kuupäev, klass, vanus, sugu.

2.3 Protseduur

Magistritöös kasutatava küsimustiku loomadega seotud kogemuste kohta (*Boat Inventory on Animal-Related Experiences*; Boat, 1998) valiidsuse suurendamiseks korraldati eeluurimus. Eeluurimusse valiti mugavusvalim, mille moodustasid 20 õpilast vanuses 8- kuni 15-aastat. Eeluurimuse mugavusvalimit ei kaasata põhitöö valimisse, sest see aitas mõista, kas parandusi on vaja ankeeti sisse viia ja kuidas saavad eri vanuses õpilased ankeetküsitluse küsimustest aru. Uurija küsitles pärast ankeedi täitmist igat last individuaalselt ja uuris, kuidas lapsed ankeedi küsimusi mõistsid. Uurimuses kasutatavasse ankeeti korrektiive ei tehtud, kuna

eeluurimusest selgus, et eri vanuses õpilased mõistavad küsimusi.

Uuriija võttis uuritava kooli juhtkonnaga ühendust e-maili teel ja küsis luba antud koolis uurimuse läbi viimiseks. Olles nõusoleku saanud, lepidi vastavalt mõlemale osapoolale sobivad ajad kokku. Autor sai ka vajalike klassiõpetajate kontaktid. Seejärel leppis autor tunniplaani järgi ankeedi läbiviimise ajad õpetajatega kokku. Uuriija küsis lapsevanematelt nõusoleku õpilaste osalemise kohta käesolevas uurimuses. Selleks valmistas uuriija kirja, milles oli nii töö eesmärk, sisu ja ka lapsevanema nõusolekut küsitud. Kiri anti aineõpetajate kätte, kes printisid selle välja või lisasid e-kooli uuriija kirja juurde. Uuriija palus vanematelt ka kirjalikku tagasisidet, et kas nende laps võib antud uuringus osaleda. Üksi vanem ei keelanud oma lapsel uurimusest osa võtta. Pärast lapsevanematelt nõusoleku saamist leppis uuriija aineõpetajatega kokku sobivad kuupäevad küsitluse läbiviimiseks.

Uuriija sai juhtkonnalt õpetajate tunniplaani ning asus klasside kaupa uurimust läbi viima. Valimi suure mahu tõttu, ei suutnud aga uuriija ise kõikide klasside juures olla. Mõni õpetaja väljendas ise soovi küsitlust läbi viia, uuriija andis selleks loa. Nende klassides, kus uuriija sai ise uurimuse läbi viia, tutvustas ta ennast klassis õpilastele ning selgitas neile uurimuse eesmärgi, näitas uurimisinstrumenti ning seletas, et uurimuses osalemine on vabatahtlik, anonüümne. Uuriija väitis, et ankeedi täitmine võtab aega umbes 30- 40 minutit. Õpilastele öeldi, et on võimalus ka ankeedi täitmisest keelduda, kuid ükski õpilane selle kasuks ei otsustanud. Seejärel jagati osalejatele paberkandjal olevad ankeedid kätte ning teavitati õpilasi, et küsimuste korral võib uuriija poole pöörduda. Küsitluse lõppedes koguti ankeedid kokku ja uuriija tänas nii õpetajaid kui ka õpilasi. Uuriija jagas õpilastega ka oma kontakte edasiste tekkivate teemakohaste küsimuste jaoks.

Uurimisandmete kirjeldamiseks kasutati kvantitatiivset kirjeldavat statistikat, kuna uuriija soovis arvandmeid kokkuvõtlikult kirjeldada ja esitada. Küsimustiku vabavastuste analüüsiks kasutati induktiivset kvantitatiivset kontentanalüüsi. Üldjuhul kasutataksegi avatud vastustega küsimuste analüüsimisel sisuanalüüsi, sest see annab uurijale viisi, kuidas tekstis olevat sisu ja informatsiooni analüüsida (Kalmus, 2015). Uuriija kasutas induktiivset kodeerimist, kodeerides andmeühikud ning jagades pärast mitmekordset lugemist alakategooriate alla, millest omakorda moodustasid kategooriad. Mõne õpilase vastuse puhul võisid ühe õpilase vastustes antud andmeühikud minna mitme erinevate kategooriate alla. Kategooriad ja alakategooriad tekivad kui koondatakse samatähenduslikud andmeühikud. Leiti ka kategooriates olevate andmeühikute protsentuaalsed esinemissagedused. Andmed analüüsiti ja tõlgendati. Andmeanalüüsi usaldusväärsuse suurendamiseks ja andmete ühise mõistetavuse

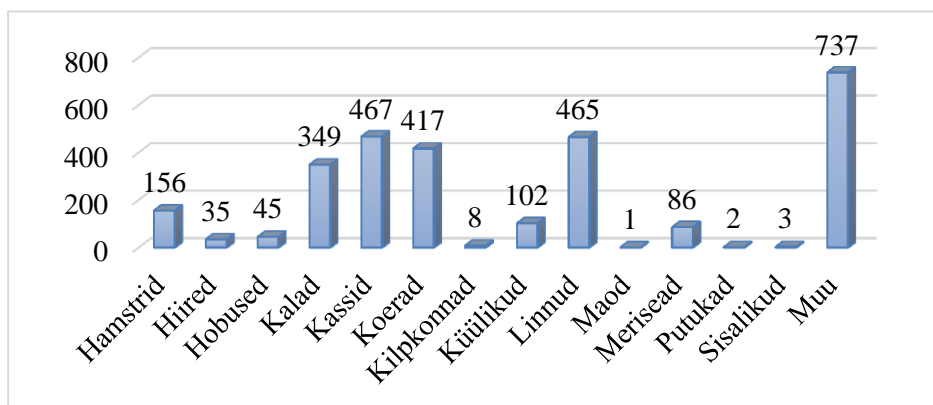
jaoks kodeeris ka teine ekspert/töö juhendaja valimi vastuseid. Hiljem jagasid eksperdid oma analüüsitulemusi ning leiti, et kategooriate kattumise ühtisid.

3. Tulemused

Magistritöö eesmärgiks oli välja selgitada 4.– 7. klassi õpilaste positiivsed ja negatiivsed kogemused seoses loomade kohtlemisega. Esimese uurimusküsimusega uuriti õpilaste positiivseid kogemusi seoses loomade omamise ja loomadelt saadud toetuse kohta õpilaste endi hinnangul. Teise uurimusküsimusega uuriti õpilaste negatiivseid kogemusi seoses looma kaotuse, hirmu ja väärkohtlemise kohta nende endi hinnangul.

3.1 Lemmiklooma omamine

Ankeedi esimeses osas „Omamine“ uuriti õpilaste ja nende peredes olevate lemmikloomade omamist looma liigiti. Esimesele küsimusele „Kas sul või sinu perel on olnud kunagi lemmikloomi?“ vastas enamik uuritavatest (N=282) 93,3% jaatavalt. Uuritavatest (N=16) 5,2% vastas eitavalt ning 1,3% õpilastest (N=4) ei vastanud antud küsimusele. Joonises 1 on välja toodud uuritavate kunagi omatud lemmikloomad arvuliselt ning liigiti.

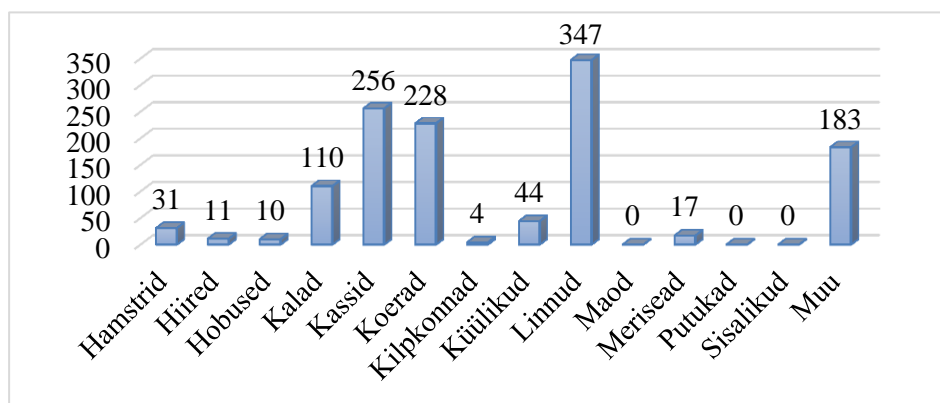

Joonis 1. Uuritavate kunagi omatud lemmikloomade liigid ja esinemissagedused.

Uuritavate vastustest selgus, et õpilased või nende peredes on kunagi kokku omatud 2879 looma, kellest sagedaseimaks lemmikloomadeks olid kassid (16,2%), linnud (16,1%) ja koerad (14,5%). Vähem mainiti väikeseid imetajaid näiteks hamstreid (5,5%), küülikud (3,5%), merisead (2,9%) ja hiired (1,2%). Õpilastel on lemmikloomadeks olnud ka hobuseid (1,5%). Kõige vähem on õpilastel ja nende peredel kodus olnud roomajaid. Kategoorias

„muu“ oli vastanute protsent 25,6% ning seal mainisid õpilased järgnevaid loomi: taluloomad, ämblikud, vöötoravad, papagoid, tšintšiljad, deegud, rotid ja veeteod. Protsendid arvatati lemmikloomade koguarvu ($f=2879$) põhjal. Eelmisele küsimusele jaatava vastuste andnud õpilased vastasid järgmisena, kui vanad nad olid, kui nad said või nende pere sai lemmiklooma ning selgus, et 55,3% vastanuid ($N=156$) märkisid, et nad olid lemmikloomade saamisel alla 6– aastased. 37,2% vastanutest ($N=105$) märkis ennast 6- kuni 12–aastaseks ning 4,6% õpilastest ($N=13$) märkis ennast olevat üle 12– aastased. 9,9% vastanutest ($N=28$) ei märkinud antud küsimuses oma vanust.

Küsimusele, et kas uuritavatel on ka praegu lemmikloom või lemmikloomad, selgus, et 80,4% uuritavatest ($N=243$) märkis, et nad omasid praegusel ajal lemmikloomi ning 16,8% õpilastest ($N=51$) ei omanud lemmiklooma. Küsimusele jättis vastamata 2,6% õpilastest ($N=8$). Protsendid arvatati koguvalimi põhjal. Õpilased said ka ära märkida, milliseid loomi praegu omatakse (tabel 4). Kokku omasid õpilased oma kodudes 1241 looma, kellest enim mainiti linde (27,9%). Lindudele järgnesid sageduselt kassid (20,6%), koerad (18,3%), muud loomad (14,7%) ning kalad (8,8%). Vähem mainiti väikseid imetajaid näiteks hamstrid (2,4%), küülikud (3,5%), merisead (1,3%) ning hiired (0,8%). Protsendid arvatati lemmikloomade koguarvu ($f=1241$) põhjal. Joonises 2 on välja toodud uuritavate omatud lemmikloomad.

Joonis 2. Õpilaste praegu omatud lemmikloomad liigiti ja arvukuselt.

Küsimusele, millega uuriti, kas uuritavatel on või oli oma loomade seast ka lemmik vastasid enamik õpilastest 68,5% ($N=207$), et neil on oma lemmikloom teiste loomade hulgast. 24,8% ($N=75$) uuritavatest vastasid antud küsimusele eitavalt. 6,6% ($N=20$) õpilastest ei vastanud antud küsimusele. Järgmistes avatud küsimustes sai õpilane kirjeldada, milline loom on ta lemmik ning mis põhjusel. Mõlema küsimuse korral kategoriseeriti õpilaste vastused. Esimese avatud küsimuse tulemustest ilmnesisid kuus kategooriat:

„koduloomad”, „linnud“, „roomajad“, „kalad“. Tabel 2 on välja toodud õpilaste vastustest moodustunud kategooriad ja nende esinemissagedused protsentides.

Tabel 2. Uuritavate vastustest moodustunud kategooriad koos nende esinemissagedustega küsimusele, milline loom on uuritava lemmik

Kategooriad	Alakategooriad	Mainingute arv (f)	Esinemissagedus (%)
Koduloomad	Koer	101	45,2
	Kass	76	34,0
	Hobune	6	2,6
	Küülik, jänes	11	4,9
	Väikesed närilised (hamster, hiir, rott, deegu, merisiga, tšintsilja)	18	8,0
Linnud	Papagoi	4	1,7
Roomajad/kahepaiksed	Kilpkonn	4	1,7
Kalad	Kuldkala	3	1,3
Kokku		223	100

Õpilased pidasid teiste loomade seast lemmikumateks koduloomi, kellest sagedamini nimetati koeri (45,2%) ja kasse (34%). Õpilased pidasid teistest loomadest lemmikutena veel ka küülikuid ja jäneseid (4,9%) ja väikeseid närilisi (8%). Õpilaste vastustest ilmnes, et vähem mainiti papagoisid, kilpkonnasid ja kalu. Küsimusele, kus uuritav pidi põhjendama, et miks antud lemmik teiste loomade seast neile lemmik loomaks on, moodustusid viis kategooriat: „positiivne hinnang loomale“, „looma tegevuse kirjeldus“, „loom kui toe ja seltsi pakkuja“, „looma pidamine“ ja „looma väljanägemine“. Tabelis 3 tuuakse välja õpilaste vastustest moodustunud kategooriate alakategooriad ja nende esinemissagedused. Kategooriate ja alakategooriate esinemissagedused on arvutatud protsentuaalselt uuritavate vastuste koguarvust.

Tabel 3. Õpilaste põhjendused lemmikloomade omamisel teiste loomade seast

Kategooria	Alakategooria	Mainingute arv (f)	Esinemissagedus (%)
Positiivne hinnang loomale		170	60,2
	Armas (ilus, hea, tore)	76	26,9
	Sõbralik	23	8,1
	Naljakas (huvitav, lõbus)	19	6,5
	Truu	8	2,7
	Tark	4	1,4
	Muu (rahulik, kiire, hooliv)	38	13,4
Looma tegevuse kirjeldus		46	16,3
	Loomaga mängimine	14	4,9
	Looma tegevuse kirjeldus	30	10,6
Loom kui toe ja seltsi pakkuja		14	4,9
	Kaitseb (valvab kodu ja mind)	8	2,7
	Seltsib	6	2,1
Looma pidamine		30	10,6
	Lapse oma	23	8,1
	Laps tahtis	2	0,7
	Kingitus	5	1,7
Looma väljanägemine		22	7,8
	Värvus (valge, värviline)	3	1
	Karvastik (pehme, karvane)	12	4,2
	Suurus (väike, suur)	7	2,4
Kokku		282	100

Küsimusele, miks on (või oli) õpilastel loomade seast mõni lemmik, moodustus suurima osakaaluga kategooria, milleks oli „Positiivne hinnang loomale“ (60%).

Sagedaseimaks maininguks sellele, et miks loom on neile lemmik, oli selles kategoorias see, et loom on armas ja ilus (27%), sõbralik (8%). Mainingute rohkuselt teine kategooria oli „loomategevuse kirjeldus“, kus õpilased tõid enim välja selle, et loom muudab teiste seast lemmikuks tema tegevus (16%). Samuti mainiti, et teiste loomade seast on lemmikloom just selle tõttu, et loom on lapse oma (11%) ja ta on karvane (4,2%). Kõige vähem maininguid koondus kategooriasse „Loom kui toe ja seltsi pakkuja“, kus õpilased vastasid, et loom teeb teistest lemmikumaks see, et ta on kaitsev (2,7%) ja seltsiv (2,1%).

3.2 Loomadelt saadav toetus

Tulemustest selgus, et uuritavatest 79% (N=239) on loomdelt tuge ja seltsi saanud. 20% (N=61) lastest seda tundnud ei ole. Õpilastest 0,6% (N=2) antud küsimusele ei vastanud. Järgnevas küsimuses pidi õpilane nimetama tuge pakkunud looma (tabel 4).

Tabel 4. Uuritavate vastustest kirjeldatud neile tuge pakkunud loomad ja nende esinemissagedused

Kategooriad	Alakategooriad	Mainingute arv (f)	Esinemis-sagedus (%)
Koduloomad		239	91,5
	Hobune	1	0,3
	Jänes, Küülik	11	4,2
	Kass	93	35,6
	Koer	123	47,1
	Väike närilised (hamster, merisiga, rott, tšintšilja)	11	4,2
Linnud		1	0,3
Kalad		3	1,1
Roomajad			
	Kilpkonn	1	0,3
Muu loom (minu loom, teise loom)		17	6,5
Kokku		261	100

Tulemustest avaldus, et sagedasemalt nimetasid uuritavad tuge pakkunud loomadeks koduloomi (91,5%), kellest sagedamini mainiti koeri (47,1%) ja kasse (35,6%). Samuti mainiti, et õpilased on tuge saanud väikestelt närilistelt. Harvem esinenud tuge pakkunud loomadeks nimetasid õpilased kalu (1,1%), linde (0,3%) ja roomajaid (0,3%).

Lisaks kirjeldasid õpilased, kuidas loom neile tuge pakkus. Õpilaste vastustest moodustusid järgmised kategooriad: „loom pakub füüsilist tuge“, „loom pakub vaimset tuge“ ja kategooria „muu“ (tabel 5). Tabelis on välja toodud kõigi kategooriate esinemissagedused protsentides.

Tabel 5. Uuritavate vastustest moodustunud kategooriad koos nende esinemissagedustega seoses, kuidas loom nele tuge pakkus.

Üldkategooria	Kategooria	Alakategooria	Mainingute arv (f)	Esinemis-sagedus (%)
Loom pakub füüsilist tuge	<i>Looma poolne tegevus lapse suhtes</i>		332	79,4
			303	72,4
		Näugus	2	0,4
		Nurru	24	5,7
		Limpsis	15	3,5
		Tuli sülle	38	9
		Tuli juurde/oli kõrval	169	40,4
		Andis käppa	1	0,2
		Vaatas otsa	3	0,7
		Kõditas	4	0,9
		Nuuskis	1	0,2
		Nuuskus	2	0,4
		Mängis	32	7,6
		Liputas saba	3	0,7
		Kaitset	1	0,2
		Tegi naljakaid liigutusi	8	1,9
			29	6,9
		Lubas kallistada	3	0,7
		Paitasin	20	4,7
		Ajasin juttu	4	0,9
Loom pakub vaimset tuge	<i>Lapse enda tegevus looma suhtes</i>	Käisime jalutamas	2	0,4
			75	17,9
		Andis energiat	1	0,2
		Tegi meele heaks	29	6,9
		Lohutas	13	3,1
		Toetas	6	1,4
		Kuulas mind	12	2,8
		Oli sõber	2	0,4
		Oli armas, ilus	4	0,9
		Rahustas	8	1,9
Muu			11	2,6
		Leidis asjad	1	0,2
		Raske seletada	2	0,4
		Ei mäleta	8	1,9
Kokku			418	100

Tulemustest selgus, et loomad on lastele pakkunud nii füüsilist kui ka vaimset tuge. Kõige sagedasemalt (79,4% mainingutest) on õpilased loomadelt saanud füüsilist tuge. Uuritavad mainisid, et nad on loomadelt ka vaimset tuge saanud (17,9% mainingutest), kuid

seda vähem kui füüsilist. Loomade füüsilise toe andmisele peeti oluliseks järgmisi looma poolseid tegevusi: loom tuli juurde (40,4%), loom tuli sülle (9%) ja loom mängis (7,6%). Sagedaseimaks lapse enda tegevuseks looma suhtes toe saamisel oli see, et laps paitas looma (4,7%). Loomadelt vaimse toe saamisega, tõid lapsed enim esile, seda et loom tegi meele heaks (6,9%), lohutas (3,1%), kuulas uuritavaid (2,8%) ja rahustas neid (1,9%). Viimases kategoorias „muu“ ilmnenud vastustest selgus, et 1,9% juhtudel ei mäletanud uuritavad, kuidas loom neile tuge pakkus.

Õpilastelt uuriti toetuse osas veel, et kas ja kui sageli on neil juhtunud nii, et neil on loomadega lihtsam rääkida kui inimestega. Uuritavate vastustest ilmnes, et üle poole uuritavatest 66,8% (N=202) on seda kogenud. 28% (N=85) ei ole seda kogenud. 15 õpilast (4,9%) ei vastanud antud küsimusele. Juhul kui õpilane vastas eelnevale küsimusele jaatavalt, sai ta määratleda ka antud tegevuse esinemissageduse. Hinnangutest seoses sellega, kui lapsed arvasid, et neil on olnud kergem rääkida loomadega kui inimestega jaotusid hinnangud hinnanguskaalal järgmiselt: mõnikord (40,7%), harva (15,6%) ja sageli (26,4%) juhtudest.

Lisaks uuriti õpilastelt, et kas neil on olnud pehme mänguloom ja kas see on neil alles. Tulemustest selgus, et enamikul uuritavatest 84,7% (N=256) on pehme mänguloom olnud ja 12,2% (N=37) pole pehmet mängulooma olnud. 9 õpilast (2,9%) ei vastanud antud pehme mängulooma omamise küsimusele. Õpilased said ära märkida, et kas see mänguloom on neil veel alles. Enamikul uuritavatest, 70,1% (N=212) oli see veel alles ja 22,8% (N=69) polnud seda alles. 21 õpilast (6,9%) ei märkinud, et kas neil on veel pehme mänguloom alles või ei.

3.3 Looma kaotus

Tulemustest nähtus, et üle poole uuritavatest 72% (N=218) on kunagi kaotanud looma, kellest hoolisid. Selgus et 26% uuritavatest (N=79) ei ole kunagi looma kaotanud. Küsimusele ei vastanud 1,6% (N=5) õpilastest. Järgneva avatud küsimusega uuriti õpilastelt, missuguse looma olid nad kunagi kaotanud (tabel 6).

Tabel 6. Uuritavate kaotatud loomad liigiti ja nende esinemissagedused

Kategooria	Alakategooria	Mainingute arv (f)	Esinemissagedused (%)
Koduloomad		277	92
	Koer	115	38,2
	Kass	106	35,2
	Hamster	19	6,39
	Küülik	8	2,6
	Merisea	12	3,9
	Rott	4	1,3
	Hiir	5	1,6
Roomajad	Tšintšilja	8	2,6
	Kilpkonn	1	0,3
Kalad		11	3,6
Linnud		12	3,9
	Papagoid	6	1,9
	Kana	1	0,3
	Lind	5	1,6
Kokku		301	100

Kõige sagedamini olid uurimuses osalejad kaotanud koduloomi, kellest enim nimetati koeri (38,2%) ja kasse (35,2%). Uuritavad olid kaotanud koduloomadest veel hamstreid (6,3%), merisigu (3,9%) ning tšintšiljasid (2,6%). Peale selle mainiti õpilaste kaotatud loomadeks kilpkonna (0,3%) kui ka erinevaid linde (3,9%). Samuti mainiti ka kalade (3,6%) kaotust. Uuritavad märkisid looma kaotuse põhjused. Tabelis 7 tuuakse välja uuritavate poolt ära märgitud loomade kaotuste põhjused ja nende esinemissagedused.

Tabel 7. Uuritavate põhjendustest tekkinud looma kaotuse põhjused ning esinemissagedused

Lemmiklooma kaotuse põhjused ^a	Valikvastuste arv (f)	Esinemissagedused (%)
Loomulik surm (vana, haige)	161	71,5
Õnnetus (jäi auto alla)	50	22,2
Tahtlik (uputatud kellegi poolt)	5	2,2
Julm või vägivaldne (looma piinati)	9	4

^a*Märkus*^a: 18 õpilast märkis samaaegselt ära nii „loomuliku“ kui ka „õnnetuse“ ning 1 õpilane „tahtliku“ ja „õnnetuse“.

Lisaks kirjeldasid õpilased vabavastustes, mis oli looma kaotuse põhjused. Tabel 8 on välja toodud õpilaste kirjeldused, mis omakorda koondati kuue kategooria alla: „vanadus“, „haigused“, „vigastused“, „omanik ei hoolitsenud“ ja „loom kadus või suri“.

Tabel 8. *Uuritavate kirjeldustest moodustatud kategooriad ja alakategooriad looma kaotuse põhjustele.*

Kategooria	Alakategooria	Mainingute arv (f)	Esinemissagedused (%)
Vanadus		80	28,2
	Oli vana	66	23,3
	Eutanaasia	9	3,1
	Loomulik surm	5	1,7
Haigused		80	28,2
	Oli haige	61	21,2
	Halvatus	5	1,7
	Vähk	6	2,1
Vigastused	Insult	2	0,7
	Kasvaja	6	2,1
		32	11,3
	Sai vigastada	13	4,5
	Silmavigastus	3	1,0
	Pureti surnuks	6	2,1
	Luumurd	1	0,3
	Kratsis	1	0,3
	Kukkus	5	1,7
	Rästikuhammustus	2	0,7
	Külmumine	1	0,3
		18	6,3
Omanik ei hoolitsenud			
	Ei söödetud	7	2,4
	Söödeti üle	2	0,7
	Ruumipuudus puuris	1	0,3
	Ei saanud juua	1	0,3
	Mürgistus	6	2,1
	Õhupuudus	1	0,3
		73	25,7
Loom kadus või suri			
	Kadus ära	19	6,7
	Jäi auto alla	34	12,0
	Jooksis ära	14	4,9
	Uppus	2	0,7
	Suri	4	1,4
Kokku		283	100

Tabelist on näha, et õpilaste loomade kaotuste põhjusteks olid kõige enam vanadus (28,2% juhtudel) ja erinevad haigused (28,2% juhtudel). Õpilased nimetasid haiguste alla, näiteks halvatus (1,7%), vähki (2,1%), kasvajat (2,1%) ja insulti (0,7%). Sagedasemalt järgmised looma kaotuse põhjused olid erinevad vigastused, näiteks üldised vigastused

(4,5%), loom pureti surnuks teise looma poolt (2,1%), loom sai kukkudes vigastused (1,7%) ja silmavigastused (1%). Lisaks toodi välja, et looma kaotuse põhjuseks oli looma kadumine või surm 25,7% juhtudest, näiteks jäi oma hooletusest auto alla (12%), kadus ära (6,7%) või jooksis ära (4,9%).

Vastuste põhjal leiti, et 69,5% (N=210) õpilaste jaoks oli looma kaotus või surm olnud raske ning 11,9% (N=36) jaoks see seda ei olnud. Uuritavatest 18,5% (N=56) jättis küsimusele vastamata. 38,7% (N=117) uuritavate hinnangul oli looma kaotus väga raske, 34,4% (N=104) uurimuses osalenutest hindas kaotust mõningal määral raskeks ja 6,2% (N=19) laste hinnangul ei olnud kaotus ende jaoks raske, kusjuures 20% uuritavatest (N=61) ei vastanud küsimusele. Uurimuses osalejad hindasid ka seda, kas looma kaotus või surm häirib neid ka praegu. Tulemustest nähtus, et üle poole õpilastest (51,3%) hindas, et neid häirib looma kaotus mõningal määral, 13,9% õpilastest (N=42) tundis, et looma surm häirib neid palju ja 14,5% õpilastest (N=44) vastas, et looma kaotus ei häiri neid enam üldse mitte, kusjuures 22% (N=67) ei vastanud sellele küsimusele.

Looma kaotuse teemaga seondult puudutasid ankeedi küsimused teiste inimeste käitumist pärast seda, kui laps oli kaotanud lemmiklooma. Vastustest ilmnas, et enamik õpilasi 62,9% (N=190) oli tundnud, et teised inimesed olid nende suhtes toetavad. Üks õpilane märkis ära, et teised ütlesid, et looma kaotus toimus tema süül. 1,6% vastanutest (N=5) mainisid, et nad said looma kaotuse pärast karistada. Lisaks valisid 11,9% õpilastest vastuse variandiks muu, põhjendamata oma valikut. Õpilastest 23,1% (N=36) jätsid küsimusele vastamata. Uuritavad märkisid oma vanuseks kui nad looma kaotasid järgmise vanusevahemiku: üle poolte uuritavatest 56,6% (N=171) olid vanuses 6- kuni 12- aastat. 13,9% vastajatest (N=42) olid olnud alla 6- aastased ja 4,9 % vastanutest olid üle 12- aastased. Uurimuses osalejatest 24,5% (N=74) ei vastanud küsimusele.

Uuritavate vastused seoses küsimusega „Kas keegi teine inimene oli vastutav sinu lemmiklooma kaotuse eest?“ jaotusid alljärgnevalt – 18,2% (N=55) hindasid, et keegi teine oli süüdi nende lemmiklooma kaotus eest, 56,2% (N=170) leidis, et keegi ei ole vastutav toimunu eest, kusjuures 25,4% (N=77) ei vastanud küsimusele. Kui õpilane oli eelmisele küsimusele jaatavalt vastanud, siis andis ta hinnangu oma häirituse määrale valikvastustena: 10,9% jaatavalt vastanutest (N=33) tundis, et see häiris neid alguses, kuid enam mitte; 5,6% uuritavatest (N=17) leidis, et nad on ikka veel mõnevõrra teise inimese teost häiritud ja 2,9% (N=5) hindasid end olevat ikka veel väga häiritud ja vihased. Küsimustiku küsimusele, et kas sa oled kunagi olnud mures sellepärast, et loomadega, kellest sa väga hoolid juhtuvad halvad asjad vastas jaatavalt 70,1% (N=212) ja eitavalt 21,2% (N=64) uuritavatest, kusjuures 8,6%

(N=26) jättis küsimusele vastamata. Avatud küsimuses kirjeldasid uuritavad muretsmise põhjuseid. Tabelis 9 on toodud avatud küsimusele antud vastuste kategooriad.

Tabel 9. *Muretsmise põhjused seoses sellega, et kui loomadega juhtuvad halvad asjad: kategooriad ja nende esinemissagedused*

Kategooriad	Alakategooriad	Mainingute arv (f)	Esinemissagedused (%)
Loomadest ilmajäämine		130	50,1
	Loom ise kaob	51	19,6
	Looma kaotus teiste inimeste pärast	4	1,5
	Looma surm	75	28,9
Loomade hoolitsuseta jätmine		31	11,9
Looma heaolu		69	26,6
Julm käitumine looma suhtes		29	11,1
Kokku		259	100

Tulemustest ilmnes, et uuritavad olid sagedasti muretsenud loomadest ilmajäämise pärast seoses sellega, et loom kaob ära (19,6%) või looma surma pärast (28,9%). Pea veerand (26,6%) mainingutest näitas, et on muretsenud loomade heaolu pärast ja 11,9% vastuste kirjeldustest hõlmasid seda, et lapsed olid muretsenud loomade hoolitsuseta jätmise pärast. 11,1% vastustest näitas, et õpilased on muretsenud, et loomadega käitutakse julmalt.

3.4 Loomadega seotud hirmud

Tulemustest selgus, et üle poole õpilastest 57,9% (N=175) nentis, et loom oli teda tõsiselt hirmutanud. Kolmandikku õpilastest 34,7% (N=105) ei olnud nende endi hinnangul loomad hirmutanud ning 7,2% uuritavatest (N=22) ei vastanud küsimusele. Õpilane kirjeldas vabavastustes, seda, milline loom oli teda hirmutanud. Õpilaste vastused kategoriseeriti neljaks kategooriaks (tabel 10).

Tabel 10. *Õpilasi hirmutanud loomad liigiti ja nende esinemissagedused*

Kategooriad	Alakategooriad	Mainingute arv (f)	Esinemissagedused (%)
Koduloomad		157	91,8
	Kassid	14	8,1
	Koerad	141	82,4

Linnud	Hobused	2	1,1
	Kanad	7	4,0
Roomajad	Kuked	5	2,9
		2	1,1
		4	2,3
Putukad	Madu	3	1,7
	Uss	1	0,5
		3	1,7
	Herilased	1	0,5
	Parmud	2	1,1
Kokku		171	100

Tulemustest ilmnes, et sagedasemad loomad, kes lapsi nende endi hinnangul olid hirmutanud, olid koerad ja seda 82,4% vastuste sagedustest. Teised loomad, kes lapsi olid hirmutanud olid 8,1% kassid. Nimetati ka putukaid (herilased, parmud), kes on olnud lapsi hirmutanud. Õpilased kirjeldasid vabavastustes seda, kuidas loomad olid neid hirmutanud ja vastused koondusid kolme kategooria alla (tabel 11).

Tabel 11. *Uuritavate kirjeldused neid hirmutanud loomade tegevustest.*

Kategooriad	Alakategooriad	Mainingute arv (f)	Esinemissageduse d (%)
Loom ähvardas		43	20,3
	Haukus	23	10,9
	Näitas hambaid	1	0,4
	Urises	6	2,8
	Tahtis hammustada	13	6,1
Loom tegi haiget		88	41,7
	Tuli kallale	8	3,7
	Hammustas	66	31,2
	Nõelas	2	0,9
	Kriimustas	9	4,2
	Lõi kabja või nokaga	3	1,4
Muu		80	37,9
	Ajas taga	64	30,3
	Hüppas ülesse	8	3,7
	Võttis eseme ära	2	0,9
	Ehmatas	6	2,8
Kokku		211	100

Tabelist on näha, et kõige sagedasemalt hirmutas loom uuritavaid sellega, et loom tegi neile haiget, näiteks loom hammustas uuritavaid või ajas neid taga. Lisaks mainisid õpilased, et looma poolne hirmutav tegevus oli ka looma haukumine ja seda sagedamini kõikidest mainingutest – 10,9%. Samuti märkisid uuritavad oma vanuse sel ajal kui loom neid oli hirmutanud ja ilmnes, et 42,7% uuritavatest (N=129) olid vanuses 6- kuni 12- aastat ning 12,2% (N=37) olid sel hetkel alla 6- aastased ning 4,9% (N=15) olid üle 12- aastased. Küsimusele ei vastanud 39,9% õpilastest (N=120). Ankeet sisaldas küsimust selle kohta, kas laps sai haiget, kui loom teda hirmutas ning tulemustest selgus, et 41% vastanutest (N=124) väitis, et nemad ei saanud loomalt hirmutada saades haiget. Ligi veerand vastajatest 24,5% (N=74) märkis, et nemad said loomalt hirmutada saades haiget ning 34,4% õpilastest (N=104) ei vastanud sellele küsimusele. Juhul kui õpilane sai loomalt hirmutada saades haiget, siis kirjeldas laps avatud küsimuses vigastuste kohta (tabel 12).

Tabel 12. Uuritavate kirjeldused (kategooriad) vigastuste kohta, kui loom hirmutas last

Kategooriad	Alakategooriad	Mainingute arv (f)	Esinemissagedused (%)
Käed		23	30,2
	Käsi	21	27,6
	Pöial	1	1,3
	Sõrm	1	1,3
Jalad		41	53,9
	Jalg	38	49,9
	Pölv	2	2,6
	Säär	1	1,3
Pea või nägu		5	6,5
	Põsk	1	1,3
	Silmad	1	1,3
	Pea	2	2,6
	Nina	1	1,3
Keha		7	9,2
	Nahk	2	2,6
	Selg	4	5,2
	Kõht	1	1,3
Kokku		76	100

Kõige sagedasemalt oli laste hinnangul vigastus seotud jäsemetega (jalad ja käed), kui loom oli last hirmutanud. Kuid, viga saanud kohtadeks nimetati ka näopiirkonda ja keha. Ankeedis oli küsimus ja selle kohta, et kas laps kardab seda looma ikka veel, kes teda hirmutas ja selgus, et 51,6% õpilastest (N=156) ei karda enam teda hirmutanud looma, kuid

2,3% vastanutest (N=7) märkis, et kardab seda looma ikka veel. Küsimusele ei vastanud 29,4% uuritavatest (N=89).

3.5 Loomade väärkohtlemine

Lisaks sooviti välja selgitada õpilaste kogemused seoses loomade väärkohtlemisega. Kõige pealt uuriti õpilastelt, kas nad on kuulnud inimestest, kes on loomadele tahtlikult liiga teinud, piinanud või tapnud. Tulemustest selgus, et valimi kogemused seoses loomade väärkohtlemise kuulmise koha pealt läksid peaaegu pooleks. Üle poole (52,6%) uuritavatest (N=159) on kuulnud inimestest, kes olid loomadele tahtlikult liiga teinud, piinanud või tapnud ja 43% õpilastest (N=130) ei olnud sellistest inimestest kuulnud. 13 õpilast (4,3%) ei vastanud antud küsimusele. Kui õpilased vastasid eelmisele küsimusele jaatavalt, siis said nad oma vastust põhjendada ja kirjeldada, et mida nad olid kuulnud. Avatud küsimuse tulemustest, et mida õpilased olid kuulnud loomade väärkohtlemisest, moodustusid kaks kategooriat „Loomadega käitutakse vägivaldselt“ ja „Omanikud ei hoolitse loomade eest“. Antud kahe kategooria alakategooriad ja nende mainingute arvud on välja toodud tabelis 13.

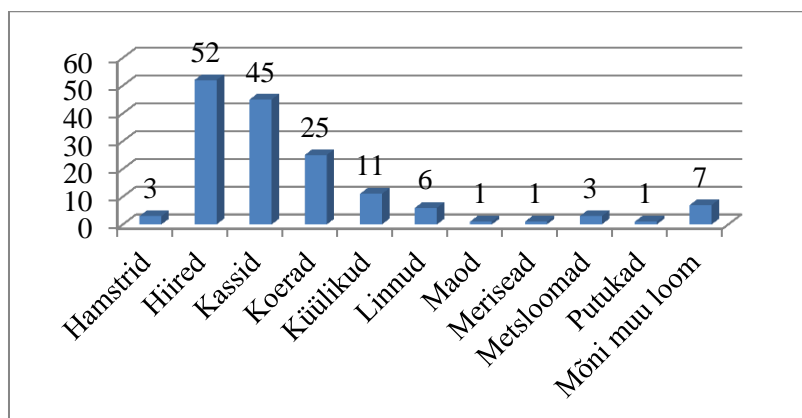
Tabel 13. *Kategooriad, alakategooriad ja nende esinemissagedused seoses vastustega küsimusele, mida on õpilased kuulnud inimestest, kes teevad tahtlikud loomadele liiga*

Kategooriad	Alakategooriad	Mainingute arv (f)	Esinemissagedus (%)
Loomadega käitutakse vägivaldselt		176	83
	Uputatakse (lämmatatakse)	27	12,7
	Piinatakse	29	13,6
	Vigastatakse (lõigatakse jäsemeid, visatakse esemetega, visati kõrgelt alla)	61	28,7
	Tulistatakse	4	1,8
	Tapetakse lõbu pärast	27	12,7
	Mürgitatakse	1	0,4
	Põletatakse	6	2,8
	Pekstakse, lüüakse	21	9,9
Omanikud ei hoolitse loomade eest		36	16,9
	Näljutatakse	5	2,3
	Hoitakse kinni	3	1,4

Omanik tappis oma mitte hoolitsemisega looma	16	7,5
Loomad elavad halbades tingimustes	6	2,8
Omanik väntsutab	1	0,4
Loomad hüljatakse	5	2,3
Kokku	212	100

Õpilaste vastustest ilmnes, et uuritavad on enim kuulnud, et inimesed on loomadega vägivaldselt käitunud, näiteks on loomi vigastatud (28,7%), piinatud (13,6%), uputatud (12,7%), pekstud (9,9%) ja lõbu pärast tapetud (12,7%). Lisaks on õpilased kuulnud, et inimesed ei hoolitse oma loomade eest ning kõige sagedamini märkisid õpilased, et loomaomanikud on oma looma eest mitte hoolitsemisel looma tapnud (7,5%). Samuti on uuritavad kuulnud, et loomaomanikud näljutavad oma loomi (2,3%), loomad elavad halbades tingimustes (2,8%) või nad üldse hüljatakse (2,3%).

Õpilastelt uuriti, et kas nad on kunagi näinud kedagi, kes on tahtlikult teinud lemmikloomale või loomale liiga. Õpilaste vastustest selgus, et üle poole valimist (N=196) ei ole teise inimese poolt looma väärkohtlemisele pealtnägijaks olnud, kuid 33,4% (N=101) on seda pealt näinud. 5 õpilast (1,6%) ei vastanud antud küsimusele. Need uuritava, kes olid olnud loomade väärkohtlemise puhul pealtnägijaks, tõid hinnanguliselt välja looma väärkohtlemise puhul agressori järgmiselt – 24,8% nimetati looma väärkohtlejaks võõrast, 3,9% uuritavate sõpra või tuttavat, 1,6% perekonnaliiget või sugulast ning 2,9% kedagi teist inimest. Õpilased nimetasid looma, kelle väärkohtlemisele olid nad olnud pealtnägijateks. Joonis 3 kajastub väärkoheldud loomade liikide esinemissagedust arvuliselt õpilaste hinnangul.

Joonis 3. Uuritavate pealtnähtud väärkoheldud loomade liigid arvuliselt.

Tulemustest ilmnes, et kõige sagedamalt on õpilased pealt näinud hiirte (17,2%), kasside (14,9%), koerte (8,2%), küülikute (3,6%) ja muude loomade (2,3%) väärkohtlemist. Kui õpilased valisid „mõne muu looma“, siis pidid nad ka kirjutama, kes see loom oli. Õpilased märkisid muudeks loomadeks tsintsiljasid, konni, rotte, lehma ja sigu. Tabelis 14 on välja toodud õpilaste hinnagud selle kohta, milliseid loomade väärkohtlemise liike olid õpilased pealt näinud.

Tabel 14. *Õpilaste poolt pealtnähtud inimestepoolsed tegevused loomade väärkohtlemisel õpilaste hinnangul*

Väärkohtlemise teod	Vastuste arv (f)	Esinemissagedus (%)
Uputati	20	10,7
Visati kividega	36	19,3
Pussitati noaga	10	5,3
Näljutati või hüljati	28	15
Löödi ja peksti	49	26,3
Tulistati	5	2,6
Põletati	8	4,3
Püüti lõksu	7	3,7
Ei üksi neist	5	2,6
Muu	18	9,6
Kokku	186	100

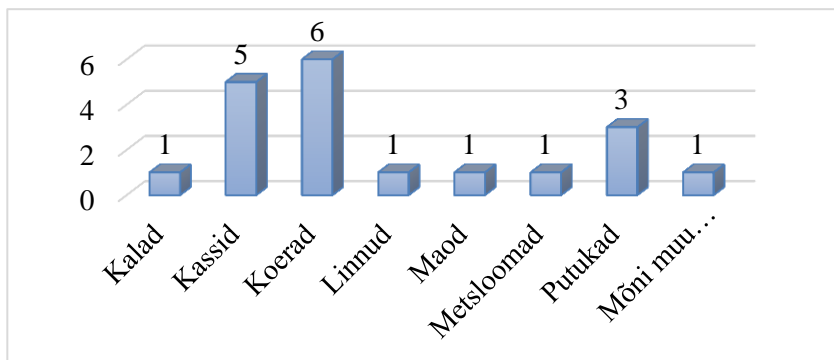
Uuritavate vastustest ilmnes, et sagedasemaks pealtnähtud teguviisiks loomade väärkohtlemisel olid looma löömine ja peksmine (26,3% juhtudest), looma viskamine kividega (19,3% juhtudest), looma näljutamine või hülgameine (15% juhtudest) ja uputamine (10,7%). Avatud vastuses küsiti seda, mis juhtus pärast loomale liiga tegemist ja õpilaste vastustest moodustusid viis kategooriat (tabel 15).

Tabel 15. Uuritavate vastustest moodustunud kategooriad koos nende esinemissagedusega seoses tegevusega, mis järgnes looma väärkohtlemisele

Kategooriad	Alakategooriad	Mainingute arv (f)	Esinemissagedus (%)
Loom suri		30	31,9
	Tapeti	14	14,8
	Suri vigastustesse	19	20,2
Loom sai viga		16	17
	Ei jõudnud liikuda	1	1
	Sai suured vigastused	15	15,9
Loom päästeti		22	23,4
	Võeti omanikult ära	5	5,3
	Viidi varjupaika	4	4,2
	Teavitati õigusorganeid	12	12,7
	Teised toidavad	1	1
Loomaliha tarvitati toiduks		6	6,3
	Pandi kotti	3	3,1
	Söödi ära	2	2,1
	Pandi sügavkülma	1	1
Loom jäi ellu		6	6,3
	Jäi ellu	2	2,1
	Viidi metsa	1	1
	Jooksis ise ära	3	3,1
Muu			
	Ei mäleta/ ei tea	14	14,8
Kokku		94	100

Õpilaste kirjeldused seoses sellega, mis juhtus loomadega pärast väärkohtlemise pealtnägemist jaotusid järgnevalt: 31,9% mainingutest loom suri, 23,4% mainingutest loom päästeti ja 17% mainingutest sai loom tõsiselt viga. Lisaks, said õpilased ära märkida oma vanuse sel hetkel kui nad nägid juhtunud ning vastanutest enamik 27,1% (N=82) märkis, et nad olid sel hetkel olnud 6- kuni 12-aastased. 4,9% (N=15) märkisid, et nad olid sel hetkel alla 6-aastased ning 6,6% olid juhtunu pealtnägemise hetkel üle 12-aastased. Lisaks sellele, et uuriti õpilaste kogemusi seoses loomade väärkohtlemise pealtnägemise kohta, sisaldas küsimustik küsimusi ka selle kohta, kas uuritavad ise on loomadele või lemmikloomadele tahtlikult haiget teinud või julmal viisil neid kohelnud. Tulemustest nähtus, et enamik vastanutest 82,1% (N=248) väitsid, et nemad ei ole loomi väärkohelnud. 4,3% (N=13) nentisid, et nad olid loomi väärkohelnud ning 13,5% õpilastest (N=41) ei vastanud küsimusele.

Uuritavad, kellel oli loomade väärkohtlemise kogemus nimetasid loomi, kellele olid nad tahtlikult haiget teinud või neid julmal viisil kohelnud. Tulemustest nähtus, et õpilased märkisid ära 19 erinevat looma. Joonis 4 iseloomustab uuritavate väärkoheldud loomi arvuliselt.

Joonis 4. Õpilaste poolt väärkoheldud loomad liigiti ning nende arvukus.

Õpilaste tulemustest ilmnas, et kõige sagedasemalt on uuritavate endi poolt väärkoheldud koeri 1,9% juhtudest, kasse 1,6% ja putukaid 0,9% juhtudest. Vähem mainiti kalasid, linde, madusid ja metsloomi. Õpilastel paluti ära märkida teguviisid, kuidas nad loomi väärkohtlesid. Tabel 16 iseloomustab uuritavate vastuseid sellele, kuidas nad loomale tahtlikult liiga tegid.

Tabel 16. Loomade väärkohtlemise kogemusega õpilaste loomade väärkohtlemise viisid

Väärkohtlemise teod	Vastuste arv (<i>f</i>)	Esinemissagedused (%)
Uputasid	2	0,6
Viskasid kividega	1	0,3
Näljutas või hülgas	1	0,3
Lõid ja peksid	10	3,3
Püüdis looma lõksu	1	0,3
Muu tegevus (enesekaitse)	8	2,6
Ei ükski neist	3	0,9

Tulemustest ilmnas, et suhteliselt sagedaseimaks tegevuseks uuritavate poolt loomade väärkohtlemisel oli looma löömine või pekmine ja seda 3,3% juhtudest. Uuritavate poolt mainiti vähem selliseid tegevusi nagu looma lõksu püüdmine, uputamine, näljutamine, hülgamine või kividega viskamine. Kui uuritav märkis ära „muu“ vastuse, siis pidi ta seda tegevust kirjeldama ja seda tehti 2,6% juhtudest. Kaks õpilast lisasid muu tegevuse juurde selgituse, et nad lõid looma enesekaitseks, kuna loom ründas neid.

Õpilastelt küsiti ka nende vanust looma väärkohtlemisel. Vastustest selgus, et 2,9%

uuritavatest (N=9) olid olnud vanuses 6- kuni 12-aastased. Vastajatest 1,6% väitsid (N=5), et nad olid olnud vanuses üle 12-aastat ning 0,9% (N=3), et nad olid olnud loomaga liiga tegemise hetkel alla 6-aastased. Lisaks uuriti õpilastelt veel seda, et kas nad olid looma väärkohtlemise ajal üksi. Tulemustest nähtus, et 2,3% vastanutest (N=7) nentis, et oli looma väärkohtlemise ajal üksi ning suurem osa uuritavatest 86,4% (N=261) ei vastanud antud küsimusele.

Ankeet sisaldas küsimust selle kohta, kas uuritavad on olnud pealtnägijateks, kui keegi annab loomadele uimasteid, näiteks alkoholi. Tulemustest ilmnes, et 6,2% (N=19) vastanutest väitis, et nad on sellist teguviisi pealt näinud. Enamik uuritavatest 67,2% (N=203) ei ole näinud kedagi sellist tegu tegemas ning 26,4% õpilastest (N=80) ei vastanud küsimusele. Loomade väärkohtlemist seoses neile uimastavate ainete andmisega pealtnäinud õpilased tõid uuritavad 6,2% juhtudel esile (N=19), et nad on pealt näinud, et loomadele anti uimastitest alkoholi, näiteks viina ja õlut. Sagedamaks loomaks, kellele alkoholi pakuti, oli olnud 2,6 % juhtudel koer (N=8). Uuritavate vastustest ilmnes, et 1,9% (N=6) mainis, et loomadele alkoholi andjaks oli olnud nende lähedane sugulane ning 2,6% et selleks oli olnud keegi teine võõras inimene (N=2).

Uurimusest selgus, et ligi kolmveerand 72,5% (N=219) õpilastest ei ole olnud loomade võitlusele või kaklusele pealtnägijateks, kuid 13,5% uuritavatest (N=41) olid olnud loomade võitlusele või kaklusele pealtnägijateks. Uuritavatest 13,9% (N=42) ei vastanud selle küsimusele. Õpilaste kirjeldustest selgusid need loomad, kelle võitlust või kaklust olid nad pealt näinud (tabel 17).

Tabel 17. Uuritavate %, kes olid pealt näinud seda, missugused loomad on pandud üksteise vastu võitlema või kaklema

Loom	Vastuste arv (f)	Esinemissagedused (%)
Koerad	11	3,6
Kassid	15	4,9
Pardid	1	0,3
Teod	1	0,3
Kuked	5	1,6
Jänesed	1	0,3

Tulemustest ilmnes, et õpilased on pealt näinud, et sagedamini pandi kasse (4,9%) üksteisega võitlema või kaklema. Sageduselt järgmised loomad olid koerad (3,6% juhtudel) ja kuked (1,6% juhtudel). Vähem mainiti ka parte, tiguseid ja jäneste kokku panemist. Õpilaste

kirjeldustest, kes olid kogenud seda, et loomi on pandud üksteise vastu võitlema või kaklema ilmnes see, kust nad on loomade üksteise vastu võistlemist või kaklema panemist pealt näinud. Tabelis 18 on välja toodud uuritavate vastustest moodustunud kaks kategooriat ja nende alakategooriad.

Tabel 18. *Uuritavate %, kes olid pealt näinud seda, kuidas loomad on pandud üksteise vastu võitlema või kaklema*

Kategooria	Alakategooria	Mainingute arv (f)	Esinemissagedused (%)
Meedia vahendusel		6	1,9
	Internetist	1	0,3
	Videos	1	0,3
	Telekast	1	0,3
	Võistlused	1	0,3
	Filmidest	2	0,6
Õpilane nägi ise		6	1,9

Uuritavad, kes kirjeldasid antud küsimuse juures seda, kuidas nad on loomade üksteise vastu võitlemist või kaklema panemist näinud, mainisid selle nägemist nii läbi meedia (1,9% juhtudest) kui ka nad olid ise sellisele teguviisile pealtnägijateks olnud (1,9% juhtudest).

Enamik uuritavatest 78,8% õpilastest (N=238) märkis, et nad ei ole kunagi ise loomi omavahel kaklema ässitanud või pannud. Vastustest ilmnes, et 5,9% (N=18) nentis, et nad on seda teinud ja 15,2% (N=46) ei andnud oma vastust sellele küsimusele.

4 Arutelu

Uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada 4.– 7. klassi õpilaste positiivsed ja negatiivsed kogemused seoses loomade kohtlemisega. Varasemalt on uurimusi läbi viidud tudengite ja täiskasvanutega (Henry, 2006; Newberry, 2017), et uurida nende kogemuse kohta loomade kohtlemisel. Antud uurimistöö valimisse valiti just 4.– 7. klasside õpilased lapsed vanuses 10–kuni 16-aastat, kuna on leitud, et selles vanuses on lastel loomadesse suhtumine positiivne ja nad pigem kohtlevad loomi inimlikult (Williams et al., 2010) ning, kuna Eestis pole varasemalt selle vanusegrupi puhul loomade kohtlemise kogemusi negatiivsest ja positiivsest

aspektist uuritud. Lähtuvalt töö eesmärgist püstitati kaks uurimisküsimust.

Esimese uurimisküsimusega sooviti välja selgitada õpilaste positiivsed kogemused seoses loomade omamise ja toetusega nende endi hinnangul. Tulemustest selgus, et üle poole uuritavatest oli kunagi omanud lemmikloomi ja sagedasemateks loomadeks olid õpilaste kodudes uurimuse läbiviimise ajal linnud, kassid ja koerad. Varasemalt on pigem uurimustest leitud, et sagedasemad lemmikloomad on väikesed koduloomad nagu kassid ja koerad (Fifield & Forsyth, 1999; Hawkins & Williams, 2017; Vidović et al., 1999; Yamazaki, 2010). Koduloomade ja näriliste omamise suur arvukus lemmikloomadena võib tuleneda sellest, et nad ei vaja palju hoolt ega ka ruumi (Beck & Katcher, 1996).

Ankeedis olevate küsimustega uuriti õpilastelt, et kas neil on oma loomade seas lemmikuid. Tulemustest selgus, et uuritavad põhjendasid lemmiku looma omamist teiste loomade seast sellega, et loom oli õpilaste hinnangul eelkõige armas, sõbralik ja karvane. Sarnaseid tulemusi võib leida ka varasematest uurimustest (Hirschman, 1994; Morrow, 1998; Punt, 2016).

Lisaks uuriti õpilastelt loomalt saadud toetuse kohta. Enamus uuritavatest on saanud loomalt tuge ja seltsi ja sagedaseimaks toe pakkujateks olid koerad ning kassid. Vähem maniti tuge pakkunud loomadeks kalu, linde ja roomajaid. See võib tulenda asjaolust, et need loomad ei väljenda oma kiindumust lastesse oma käitumisega nii nagu teevad seda koerad ja kassid (Beck & Meyers, 1996; Blouin, 2012). Õpilased tõid oma vastustes välja, et nad on loomadelt saanud füüsilist tuge, näiteks loom tuli lapse juurde, oli koos, tahtis mängida, häälitsetes või tuli sülle. Sarnaseid tulemusi on saanud ka oma uurimustest Blouin (2012) ja Hirschman (1994). Õpilased mainisid toetuse osas loomadega ka seda, et neil oli mõnikord loomadega lihtsam rääkida kui inimestega. Lapsed peavad loomi justkui usaldusisikuteks, kellega on lihtne rääkida ja kes on neid valmis ära kuulama (Beck & Katcher, 1996; Svenson, 2014; Yamazaki, 2010).

Teise uurimisküsimusega sooviti välja selgitada uuritavate negatiivsed kogemused seoses looma kaotuse ja hirmu ning väärkohtlemisega. Tulemused näitasid, et suur osa valimist (72%) oli kaotanud looma, kellest on nad hoolinud ja enim kaotatud loomadeks olid kassid ja koerad. Käesoleva töö tulemused seoses loomade kaotusega 10- kuni 16-aastaste seas on kooskõlas varasemalt läbi viidud uurimustega (Schmidt et al., 2018; Yamazaki, 2010). Kasside ja koerte kaotuse esinemissagedus võib tuleneda asjaolust, et peredes, kus lapsed kasvavad kõige sagedaseimaks lemmikloomadeks just kassid ja koerad (Hawkins & Williams, 2017; Islam & Towell, 2013; Yamazaki, 2010).

Looma kaotuse põhjuseks mainiti kõige enam looma vanadust, erinevaid loomade

haiguseid ja muid terviserikkeid. Läbi viidud uurimuse tulemustest ilmnes, et õpilased elavad sageli looma kaotust raskelt üle ja leinal võivad olla pikaajased mõjud ja tagajärjed.

Armastatud looma leinamine, võib mõjutada loomaomaniku tervist ja see võib tekitada erinevaid negatiivseid emotsioone nagu viha, kurbust ja süütunnet (Gerwolls & Labott, 1994; Sharkin, & Knox, 2003; Zilcha-Mano, Mikulincer, & Shaver, 2012). Looma surmal on tõsised ja pikaajased mõjud laste psüühikale ja looma leinamist ei tohiks laste puhul tähelepanuta jätta, sest lapsed leinavad oma lemmikuid samamoodi nagu nad teevad seda oma lähedaste kaotuse puhul (Hafen et al., 2007; Ross & Baron-Sorensen, 1998; Toray, 2004).

Uuritavate vastustest selgus, et ligi kolmveerand uuritavatest on muretsenud, et loomadega võivad juhtuda halvad asjad. Saadud tulemustest selgus, et enim muretsetakse loomadest ilmajäämise pärast, eriti looma surma tõttu. Samuti muretsesid uuritavad ka loomade üldise heaolu pärast, eriti looma tervise ja selle pärast, et nendega võib midagi halba juhtuda. Sarnaseid tulemusi on ka saadud varasemalt läbi viidud uurimustest (Toray, 2004; Yamazaki, 2010), milles nähtus, et lapsed muretsevad loomade pärast samamoodi nagu nad teevad seda oma pereliikmete puhul (Toray, 2004).

Üle poole valimist on tundnud erinevate loomade poolt tekitatud hirme. Enim mainitud hirmutajaks oli loomadest koer. Sarnaseid tulemusi leidsid ka Boyd jt. (2004) oma läbi viidud uurimusest, kus uuriti täiskasvanute kogemusi seoses koerte vastase hirmuga. Käesoleva töö tulemustest selgus veel, et peamiseks hirmutavaks tegevuseks oli looma agressiivne käitumine, näiteks hammustamine või tagaajamine. See saadud tulemus ei ole kooskõlas varasemalt läbi viidud uurimusega, millest nähtus, et koera ähvardav käitumine oli täiskasvanute jaoks hirmsam kui koera tegelik rünnak. Hirmud seoses koerte hammustustega on põhjendatud, kuna on leitud, et lastel tekivad hirmud eelkõige läbielatud reaalsete kogemuste pärast (Herzog, 2011; Kayyal, Widen & Russell, 2015).

Saadud tulemustest selgus, et üle poole uuritavatest on kuulnud inimestest, kes teevad oma loomadele tahtlikult haiget. Uuritavate vastustest ilmnes, et enim on kuulnud väärkohtlemisest läbi meedia. Õpilaste vastustest nähtus, et üle poolte uuritavatest ei ole loomade väärkohtlemist pealt näinud. Suur uuritavate protsent võis tuleneda asjaolust, et varasemalt on leitud, et loomade väärkohtlemine on pigem varjatud- ja üksildane tegevus, kuna see pole ühiskonnas sotsiaalselt aktsepteeritav (Ascione et al., 1997; Currie, 2006; Felthous & Kellert, 1987) ja sellepärast pole ka seda tegevust sageli pealt nähtud. Varasemalt läbi viidud uurimustest, kus uuriti laste kogemusi seoses loomade väärkohtlemise pealtnägemisega olid uuritavate protsendid loomade väärkohtlemise pealtnägemise kohta suuremad, nimelt Thompson ja Gullione (2006) uurimusest selgus, et 12- kuni 18- aastastest

uuritavatest on enamik (77%) pealt näinud loomade väärkohtlemist ja veerand uuritavatest ei olnud seda näinud.

Varasemalt on selgunud, et noorte seas on üsna suur võimalus loomade väärkohtlemisele kogemata peale sattuda (Thompson & Gullione, 2006). Käesoleva uurimuse tulemustest selgus, et pea veerand uuritavatest on olnud ise loomade väärkohtlemise pealtnägijaks ning väärkohtlejaks oli sageli võõras inimene. Uuritavate vastustest ilmnas, et peamised loomade väärkohtlemise viisid olid loomade löömine ja kividega viskamine. Vähem mainiti uputamist, hooletusse jätmist, pussitamist, põletamist. Varasemalt on saadud sarnaseid uurimistulemusi täiskasvanute ja tudengite kogemusi uurides ja on leitud, et peamiseks looma väärkohtlemise viisideks on looma löömine ja peksmine, kägistamine ja objektidega viskamine (Ascione, 1993; DeGue ja Dilillo, 2008; Henry, 2006; Levitt et al., 2016; Newberry, 2017; Yamazaki, 2010). Uurivate kirjeldustest, mis väärkoheldud loomaga juhtus, selgus, et pärast väärkohtlemist loom suri või päästeti loomakaitse või politsei poolt.

Antud uurimuses olid õpilased enim pealt näinud hiirte väärkohtlemist. Kuid siin kohal võib ühiskonna arvamus jaguneda kaheks. Osade inimeste jaoks on justkui iga looma tapmine või vigastamine väärkohtlemine, samas kui teiste inimeste jaoks on lubatud n.ö kahjurite hävitamine (Flynn, 1999).

Samuti uuriti õpilastelt, et kas nad on ise osalenud sellistes aktides ja tulemustest nähtus, et väga väike protsent (4,3%) kogu valmist oli loomi väärkohelnud. Õpilaste osalemise tulemused looma väärkohtlemises erinevad varasemalt läbi viidud uurimustest. Näiteks Newberry (2017) ja Levitt jt. (2016) uurimustes olid enam kui pooled täiskasvanutest ise osalenud looma väärkohtlemises, kuid praeguses uurimuses seoses lastega vanuses 10- kuni 16-aastat, oli seda teinud väga väike protsent. Arluke (2002) ja Ascione (1993) läbi viidud uurimustest selgus, et inimesed pigem ei tunnista loomade väärkohtlemist, kuna see on ühiskonna poolt sotsiaalselt mitteaktsepteeritav ja nad ei tea täpselt, millised tegevused loomade väärkohtlemise alla käivad. Loomade väärkohtlemise osas jättis suur osa valimist küsimustele vastamata, mis võis tuleneda asjaolust, et teema oli õpilaste jaoks tundlik.

Töö tulemustest selgus, et õpilased on näinud, kuidas loomadele antakse erinevaid aineid, näiteks alkoholi ja sageli oli selleks loomaks just koer. Samuti mainisid õpilased, et nad on kuulnud ja näinud, kuidas loomi pannakse üksteise vastu võitlema või kaklema. Sagedasemalt olid õpilased kuulnud läbi meedia, et omavahel pannakse võitlema koeri, kasse ja kukkesid. Ka varasemalt läbiviidud uurimused toetavad leitud tulemusi, et koerad ja kuked on kõige sagedasemad loomad, keda pannakse üksteise vastu võitlema, kuna need loomad võivad olla agressiivsed (Bell, 2010; Yamazaki, 2010).

Töö piirangud

Uuritavad olid valimisse valitud mugavusvalimina (N=302) ning tegemist oli vaid ühe üldharidusliku kooli õpilastega vanuses 10- kuni 16-aastat, seega ei saa uurimusest saadud tulemusi üldistada üldkogule. Edaspidistest uurimuses võiks küsitleda nii lapsi kui ka lapsevanemaid, et teada saada nende kogemusi seoses loomade kaotuse, loomade väärkohtlemise ning loomadega seotud hirmudega. Uurimuse piiranguks võib pidada veel asjaolu, et loomade väärkohtlemisega seotud küsimustele jättis suur hulk uuritavaid vastamata. See võib tuleneda sellest, et loomade väärkohtlemine on ühiskonnas sensitiivne sotsiaalne teema. Läbi kvalitatiivse uurimuse saaks uuritavatelt rohkem lisa informatsiooni küsida.

Tänusõnad

Magistritöö autor soovib tänada kõiki õpilasi, kes käesolevas uurimuses osalesid ning koolijuhtkonda ning õpetajaid. Lisaks soovib autor tänada kõiki inimesi, kes olid talle magistritöö kirjutamisel ja koostamisel vaimselt toeks. Suur tänu ka juhendajale, kes oli pidevalt autori jaoks olemas ning andis konstruktiivset tagasisidet ning vajalikke nõuandeid.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Maiken Punt

/allkirjastatud digitaalselt/

25.05.2020

Kasutatud kirjandus

- Allen, K., Blascovich, J., & Mendes, W. B. (2002). Cardiovascular reactivity and the presence of pets, friends, and spouses: The truth about cats and dogs. *Psychosomatic medicine*, 64(5), 727-739.
- American Animal Hospital Association. (2004). Pet owner survey. <http://www.aahanet.org>.
- Arluke, A. (2002). Animal abuse as dirty play. *Symbolic Interaction*, 25(4), 405-430.
- Ascione, F. R. (1993). Enhancing children's attitudes about the humane treatment of animals: Generalization to human-directed empathy. *Anthrozoös*, 5(3), 176-191.
- Ascione, F. R. (1998). Battered women's reports of their partner's and their children's cruelty of animals. *Journal of Emotional Abuse*, 1(1), 119—132.
- Ascione, F. R. (2001). Animal Abuse and youth violence. *OJJDP Juvenile Justice Bulletin*, Washington, DC: US. Department of Justice.
- Ascione, F. R., & Arkow, P. (Eds.). (1999). *Child abuse, domestic violence, and animal abuse: Linking the circles of compassion for prevention and intervention*. Purdue University Press.
- Ascione, F. R., Thompson, T. M., & Black, T. (1997). Childhood cruelty to animals: Assessing cruelty dimensions and motivations. *Anthrozoös*, 10(4), 170-179.
- Arrindell, W. A. (2000). Phobic dimensions: IV. The structure of animal fears. *Behaviour research and therapy*, 38(5), 509-530.
- Baldry, A. C. (2003). Animal abuse and exposure to interparental violence in Italian youth. *Journal of Interpersonal Violence*, 18(3), 258-281.
- Baldry, A. C. (2005). Animal abuse among preadolescents directly and indirectly victimized at school and at home. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 15(2), 97-110.

- Beck, A. M., & Meyers, N. M. (1996). Health enhancement and companion animal ownership. *Annual Review of Public Health, 17*(1), 247– 257.
- Beck, A. M., & Katcher, A. H. (1996). *Between pets and people: The importance of animal companionship*. Purdue University Press.
- Becker, K. D., Stuewig, J., Herrera, V. M., & McCloskey, L. A. (2004). A study of firesetting and animal cruelty in children: Family influences and adolescent outcomes. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 43*(7), 905-912.
- Beetz, A., Uvnäs-Moberg K., Julius, H., & Kotrscha, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: the possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology, 3*(234), 1-15.
- Bell, L. (2001). Abusing children-abusing animals. *Journal of Social Work, 1*(2), 223-234.
- Bernardo, L. M., Gardner, M. J., & Amon, N. (1998). Dog bites in children admitted to Pennsylvania trauma centers. *International Journal of Trauma Nursing, 4*, 121—127.
- Bernardo, L. M., Gardner, M. J., O' Conner, J., & Amon, N. (2000). Dog bites in children treated in a pediatric emergency department. *Journal for Society of Pediatric Nurses, 5*, 87—95.
- Bjerke, T., & Østdahl, T. (2004). Animal-related attitudes and activities in an urban population. *Anthrozöos, 17*(2), 109– 129.
- Boat, B. (1998). Boat inventory on animal-related experiences. *Cincinnati, OH: Department of Psychiatry, University of Cincinnati*. Retrieved from <http://www.animalsandsociety.org/wp-content/uploads/2015/03/Boat-Inventory.pdf>.
- Boat, B. W. (1999). Abuse of children and abuse of animals: Using the links to inform child assessment and protection. *Child abuse, domestic violence, and animal abuse: Linking the circles of compassion for prevention and intervention*, 83-100.
- Boat, B. W. (2000). Links among animal abuse, child abuse and domestic violence. *Social Work and the Law, 35*.

- Boyd, C. M., Fotheringham, B., Litchfield, C., McBryde, I., Metzger, J. C., Scanlon, P., ... & Winefield, A. H. (2004). Fear of dogs in a community sample: Effects of age, gender and prior experience of canine aggression. *Anthrozoös*, 17(2), 146-166.
- Blouin, D. D. (2012). Understanding relations between people and their pets. *Sociology Compass*, 6(11), 856-869.
- Burr, A. (2016). Supporting children's social and emotional development through pets in the ECE context. *HE KUPU*, 4(4), 5-11.
- Currie, C. L. (2006). Animal cruelty by children exposed to domestic violence. *Child abuse & neglect*, 30(4), 425-435.
- Davey, G. C., Forster, L., & Mayhew, G. (1993). Familial resemblances in disgust sensitivity and animal phobias. *Behaviour Research and Therapy*, 31(1), 41-50.
- Davey, G. C. (1994). Self-reported fears to common indigenous animals in an adult UK population: the role of disgust sensitivity. *British Journal of Psychology*, 85(4), 541-554.
- DeGue, S., & DiLillo, D. (2009). Is animal cruelty a "red flag" for family violence? Investigating co-occurring violence toward children, partners, and pets. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(6), 1036-1056.
- DeViney, E., Dickert, J., & Lockwood, R. (1983). The care of pets within child abusing families. *International Journal for the Study of Animal Problems*, 4, 321-329.
- Duncan, A., & Miller, C. (2002). The impact of an abusive family context on childhood animal cruelty and adult violence. *Aggression and Violent Behavior*, 7, 365-383.
- Erlanger, A. C. E., & Tsytsarev, S. V. (2012). The relationship between empathy and personality in undergraduate students' attitudes toward nonhuman animals. *Society & Animals*, 20(1), 21-38.
- Felthous, A. R., & Kellert, S. R. (1987). Childhood cruelty to animals and later aggression against people: A review. *American Journal of Psychiatry*, 144, 710-717.
- Fifield, S. J., & Forsyth, D. K. (1999). A pet for the children: Factors related to family pet ownership. *Anthrozoös*, 12(1), 24-32.

- Flynn, C. P. (1999). Animal abuse in childhood and later support for interpersonal violence in families. *Society & Animals*, 7(2), 161-172.
- Flynn, C. P. (2011). Examining the links between animal abuse and human violence. *Crime, law and social change*, 55(5), 453-468.
- Gerwolls, M. K., & Labott, S. M. (1994). Adjustment to the death of a companion animal. *Anthrozoös*, 7(3), 172-187.
- Gerbasi, K. C. (2004). Gender and nonhuman animal cruelty convictions: Data from pet-abuse.com. *Society & Animals: Journal of Human-Animal Studies*.
- Gullone, E., & Robertson, N. (2008). The relationship between bullying and animal abuse behaviors in adolescents: The importance of witnessing animal abuse. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29(5), 371-379.
- Hafen Jr, M., Rush, B. R., Reisbig, A. M., McDaniel, K. Z., & White, M. B. (2007). The role of family therapists in veterinary medicine: Opportunities for clinical services, education, and research. *Journal of marital and family therapy*, 33(2), 165-176.
- Hawkins, R., & Williams, J. (2017). Childhood attachment to pets: Associations between pet attachment, attitudes to animals, compassion, and humane behaviour. *International journal of environmental research and public health*, 14(5), 490.
- Hawkins, R. D., & Williams, J. M. (2018). Children's attitudes towards animal cruelty. In *27th Annual Conference of the International Society for Anthrozoology: Animals in Our Lives: Multidisciplinary Approaches to the Study of Human-Animal Interactions*.
- Henderson, B. B., Hensley, C., & Tallichet, S. E. (2011). Childhood animal cruelty methods and their link to adult interpersonal violence. *Journal of interpersonal violence*, 26(11), 2211-2227.
- Henry, B. C. (2004). The relationship between animal cruelty, delinquency, and attitudes toward the treatment of animals. *Society & Animals*, 12(3), 185-207.
- Henry, B. C. (2006). Empathy, home environment, and attitudes toward animals in relation to animal abuse. *Anthrozoös*, 19(1), 17-34.

- Henry, B., & Sanders, C. (2007). Bullying and animal abuse: Is there a connection?. *Society & Animals*, 15(2), 107-126.
- Herzog, H. (2011). The impact of pets on human health and psychological well-being: fact, fiction, or hypothesis?. *Current Directions in Psychological Science*, 20(4), 236-239.
- Hepper, P. G., & Wells, D. L. (1997). Pet ownership and adults' views on the use of animals. *Society & Animals*, 5(1), 45-63.
- Hirschman, E. C. (1994). Consumers and Their Animal Companions. *Journal of Consumer Research*, 20(4), 616–632.
- Hirsijärvi, S.; Remes, P., & Sajavaara, P. (2005). *Uuri ja kirjuta*. Kirjastus Medicina.
- Hill, R. P., Gaines, J., & Wilson, R. M. (2008). Consumer behavior, extended-self, and sacred consumption: An alternative perspective from our animal companions. *Journal of Business Research*, 61(5), 553–562.
- Hodgson, K., Barton, L., Darling, M., Antao, V., Kim, F. A., & Monavvari, A. (2015). Pets' impact on your patients' health: leveraging benefits and mitigating risk. *J Am Board Fam Med*, 28(4), 526-534.
- Islam, A., & Towell, T. (2013). Cat and dog companionship and well-being: A systematic review. *International Journal of Applied Psychology*, 3(6), 149-155.
- Kayyal, M., Widen, S., & Russell, J. A. (2015). Context is more powerful than we think: Contextual cues override facial cues even for valence. *Emotion*, 15(3), 287
- Kalmus, V. (2015). Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/kontentanalyys>.
- Kubiatko, M. (2012). Kindergarten Children's Perception of Animals Focusing on the Look and Fear of Animals. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(4), 3181-3186.
- Kurdek, L. A. (2008). Pet dogs as attachment figures. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(2), 247-266.
- Kwong, M. J., & Bartholomew, K. (2011). “Not just a dog”: An attachment perspective on relationships with assistance dogs. *Attachment & human development*, 13(5), 421-436.

- Laherand, M. L. (2008). Kvalitatiivne uurimisviis. *Tallinn: OÜ Infotrükk*, 384.
- Levitt, L., Hoffer, T. A., & Loper, A. B. (2016). Criminal histories of a subsample of animal cruelty offenders. *Aggression and Violent Behavior*, 30, 48-58.
- Lindemann-Matthies*, P. (2005). 'Loveable' mammals and 'lifeless' plants: how children's interest in common local organisms can be enhanced through observation of nature. *International journal of science education*, 27(6), 655-677.
- Loomakaitseadus.(2019). RT I 2001, 3, 4. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/101092015019?leiaKehtiv>.
- Loring, M. T., Marsh, J., & Geffner, R. (2007). Introduction: Animal Abuse and Family Violence. *Journal of Emotional Abuse*, 7(3), 1-6.
- McCartney, R., & Wadsworth, D. (2014). Learning Benefits for K-5 Students with Pets and Other Living Organisms on the Environmental Playground Teaching & Learning, 8(1), 35-55.
- McDonald, S. E., Vidacovich, C., Ascione, F. R., Williams, J. H., & Green, K. E. (2015). The Children's Treatment of Animals Questionnaire: A Rasch Analysis. *Anthrozoös*, 28(1), 131-144.
- McKissock, D. (1998). *The grief of our children*. ABC Books for the Australian Broadcasting Corporation.
- Melson, G. F. (2003). Child development and the human-companion animal bond. *American Behavioral Scientist*, 47(1), 31-39.
- Melson, G. F. (2006). Companion animals and the development of children: Implications of the biophilia hypothesis. In *Handbook on animal-assisted therapy* (pp. 375-383). Academic Press.
- Melson, G. F., Sparks, C., & Peet, S. (1989). Children's Ideas about Pets and their Care. In *Proceedings of the Annual Meeting of the Delta Society, Renton, WA, USA*(pp. 15-18).
- Melson, G. F., Peet, S., & Sparks, C. (1991). Children's attachment to their pets: Links to socio-emotional development. *Children's Environments Quarterly*, 55-65.
- Merz-Perez, L., & Heide, K. M. (2004). *Animal cruelty: Pathway to violence against people*. Rowman Altamira.

- Miller, K. S., & Knutson, J. F. (1997). Reports of severe physical punishment and exposure to animal cruelty by inmates convicted of felonies and by university students. *Child Abuse and Neglect*, 21, 1, 59-82.
- Morrow, V. (1998). My animals and other family: Children's perspectives on their relationships with companion animals. *Anthrozoös*, 11(4), 218-226.
- Muldoon, J. C., Williams, J. M., & Lawrence, A. (2015). 'Mum cleaned it and I just played with it': Children's perceptions of their roles and responsibilities in the care of family pets. *Childhood*, 22(2), 201-216.
- Náhlík, J., Baranyiová, E., & Tyrlik, M. (2011). Dog bites to children in the Czech Republic: the risk situations. *Acta Veterinaria Brno*, 79(4), 627-636.
- Nebbe, L. L. (1991). The human-animal bond and the elementary school counselor. *The School Counselor*, 38(5), 362– 371.
- Newberry, M. (2017). Associations between different motivations for animal cruelty, methods of animal cruelty and facets of impulsivity. *Psychology, Crime & Law*, 24(5), 500-526.
- O'Haire, M. E., McKenzie, S. J., McCune, S., & Slaughter, V. (2013). Effects of animal-assisted activities with guinea pigs in the primary school classroom. *Anthrozoös*, 26(3), 445-458.
- Prokop, P., Prokop, M., & Tunnicliffe, S. D. (2008). Effects of keeping animals as pets on children's concepts of vertebrates and invertebrates. *International Journal of Science Education*, 30(4), 431-449.
- Prokop, P., & Tunnicliffe, S. D. (2010). "Disgusting" Animals: Primary School Children's Attitudes and Myths of Bats and Spiders. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 4(2).
- Punt, M. (2016). *Kolmandate ja neljandate klasside õpilaste kogemused seoses loomade omamisega*. Publiteerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikool.
- Risley-Curtiss, C., Holley, L. C., & Wolf, S. (2006). The animal-human bond and ethnic diversity. *Social work*, 51(3), 257-268.

- Ross, C. B., & Baron-Sorensen, J. (1998). *Pet loss and human emotion: Guiding clients through grief*. Taylor & Francis.
- Røskoft, E., Bjerke, T., Kaltenborn, B., Linnell, J. D., & Andersen, R. (2003). Patterns of self-reported fear towards large carnivores among the Norwegian public. *Evolution and human behavior*, 24(3), 184-198.
- Sanders, C. E., & Henry, B. C. (2018). The role of beliefs about aggression in cyberbullying and animal abuse. *Psychology, Crime & Law*, 24(5), 558-571.
- Schaefer, K. D. (2007). Cruelty to animals and the short-and long-term impact on victims. *Journal of Emotional Abuse*, 7(3), 31-57.
- Schwartz, R. L., Fremouw, W., Schenk, A., & Ragatz, L. L. (2012). Psychological profile of male and female animal abusers. *Journal of interpersonal violence*, 27(5), 846-861.
- Seligman, M. E. (1971). Phobias and preparedness. *Behavior therapy*, 2(3), 307-320.
- Serpell, J., & Paul, E. (2002). Pets and the development of positive attitudes to animals. In *Animals and human society* (pp. 165-182). Routledge.
- Serpell, J. A. (2004). Factors influencing human attitudes to animals and their welfare. *ANIMAL WELFARE-POTTERS BAR THEN WHEATHAMPSTEAD-*, 13, S145-S152.
- Sharkin, B. S., & Knox, D. (2003). Pet loss: Issues and implications for the psychologist. *Professional Psychology: Research and Practice*, 34(4), 414.
- Siegel, J. M. (1990). Stressful life events and use of physician services among the elderly: the moderating role of pet ownership. *Journal of personality and social psychology*, 58(6), 1081.
- Schmidt, M., Naylor, P. E., Cohen, D., Gomez, R., Moses Jr, J. A., Rappoport, M., & Packman, W. (2018). Pet loss and continuing bonds in children and adolescents. *Death studies*, 1-7.
- Smolkovic, I., Fajfar, M., & Mlinaric, V. (2012). Attachment to pets and interpersonal relationships: Can a four-legged friend replace a two-legged one?. *Journal of European Psychology Students*, 3(1).
- Slavkin, M. L. (2001). Enuresis, firesetting, and cruelty to animals: Does the ego triad show predictive validity?. *Adolescence*, 36(143), 461-467.

- Stepanov, L. (2013). *Karistusseadustiku § -s 264 sätestatud kuriteokoosseisu-looma julm kohtlemine rakendamine Põhja prefektuuri praktikas 2007-2011*. Publitseerimata lõputöö. Sisekaitseakadeemia. Politsei- ja piirivalvekolledž. Muraste.
- Straede, C. M., & Gates, R. G. (1993). Psychological health in a population of Australian cat owners. *Anthrozoös*, 6(1), 30-42.
- Svensson, A. S. (2014). The Impact of the Animals on Children's Learning and Their Development- A Study of What Children Learn From and With Pets: The Example of Dog And Cat. *Children*, 59, 77.
- Zilcha-Mano, S., Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2012). Pets as safe havens and secure bases: The moderating role of pet attachment orientations. *Journal of Research in Personality*, 46(5), 571-580.
- Tamm, R. (2013). *Loomade väärkohtlemise ja lähisuhtevägivalla vaheline seos Lõuna-Eestis* (Doctoral dissertation, Sisekaitseakadeemia).
- Thompson, K. L., & Gullone, E. (2003). The children's treatment of animals questionnaire (CTAQ): A psychometric investigation. *Society & Animals*, 11(1), 1– 15.
- Thompson, K., & Gullone, E. (2006). An investigation into the association between the witnessing of animal abuse and adolescents' behavior toward animals. *Society & Animals*, 14(3), 221-243.
- Tomažič, I. (2011). Pre-service biology teachers' attitude, fear and disgust toward animals and direct experience of live animals. *TOJNED: The Online Journal Of New Horizons In Education*, 1(1), 32-39.
- Toray, T. (2004). The human-animal bond and loss: Providing support for grieving clients. *Journal of Mental Health Counseling*, 26(3), 244-259.
- Uttely, C. (2013). Animal attraction: Including animals in early childhood classrooms. *Young Children*, 68(4), 16-21.
- Vidović, V. V., Štetić, V. V., & Bratko, D. (1999). Pet ownership, type of pet and socio-emotional development of school children. *Anthrozoös*, 12(4), 211– 217.

- Walters, G. D. (2014). Testing the direct, indirect, and moderated effects of childhood animal cruelty on future aggressive and non-aggressive offending. *Aggressive behavior*, 40(3), 238-249.
- Wan, M., Bolger, N., & Champagne, F. A. (2012). Human perception of fear in dogs varies according to experience with dogs. *PLoS One*, 7(12), e51775.
- Williams, J. M., Muldoon, J., & Lawrence, A. (2010). Children and their pets: Exploring the relationships between pet ownership, pet attitudes, attachment to pets and empathy. *Education and Health*, 28(1), 12-15.
- Wong, P. W., Lau, K. C., Liu, L. L., Yuen, G. S., & Wing-Lok, P. (2017). Beyond recovery: Understanding the postbereavement growth from companion animal loss. *OMEGA-Journal of Death and Dying*, 75(2), 103-123.
- Wrobel, T. A., & Dye, A. L. (2003). Grieving pet death: Normative, gender, and attachment issues. *OMEGA-Journal of Death and Dying*, 47(4), 385-393.
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: TÜ Kirjastus.
- Yamazaki, S. (2010). A comparison of maltreated children and non-maltreated children on their experiences with animals—a Japanese study. *Anthrozoös*, 23(1),

Lisa 1

Küsimustik on koostatud uurimaks, millised on õpilaste arvamused ja hinnangud seoses loomade ja lemmikloomadega. Vasta palun küsimustele ning vali vastustevariantide seast endale sobiv(ad). Küsimustikus pole õigeid ja valesid vastuseid. Oluline on see, et Sa avaldaksid oma arvamust. Küsimustikule vastamine on anonüümne. Täname Sind küsimustikule vastamise vaeva eest.

Maiken Punt TÜ haridusteaduste instituudi üliõpilane maiken.punt21@gmail.com

Juhendaja Kristi Kõiv PhD Tartu Ülikool haridusteaduste instituudi dotsent kristi.koiv@ut.ee

I Osa: OMAMINE

Alljärgnevad küsimused käsitlevad mõnda Sinu kogemust loomadega ning seda, mida Sa oled kuulnud, näinud või ise teinud. Mõned küsimused on isiklikku laadi, palun vasta neile kui saad.

1. Kas sul või sinu perel on olnud kunagi lemmikloomi? Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Kui jah, siis milline või millised?

Mitu looma?		Mitu looma?	
Hamstrid	Küülikud
Hiired	Linnud
Hobused	Maod
Kalad	Merisead
Kassid	Putukad
Koerad	Sisalikud
Kilpkonnad	Mõni muu loom (kes?)

Kui vana olid sina, kui sina või su pere sai looma või lemmiklooma? Märki, mis sobib!

alla 6- aastane ☐ 6-12- aastane ☐ üle 12- aastane ☐

2. Kas sul on praegu lemmikloom või lemmikloomad? Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Kui jah, siis milline või millised? Märki üks või mitu vastust!

Mitu looma?		Mitu looma?	
Hamstrid	Küülikud
Hiired	Linnud
Hobused	Maod
Kalad	Merisead
Kassid	Putukad
Koerad	Sisalikud
Kilpkonnad	Mõni muu loom (kes?)

3. Kas sul on (või oli) loomade seast mõni lemmik? Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Milline ?

Miks ?

II Osa TOETUS

Mõnikord loomad või lemmikloomad pakuvad toetust.

4. Kas sul on olnud kunagi nii et, kui sul on raske, on loom või lemmikloom olnud sulle seltsiks ja toeks (isegi juhul, kui sul endal pole olnud looma)?

Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Kui vana olid sina, kui sina või su pere sai looma või lemmiklooma? Märki, mis sobib!

alla 6- aastane ☐ 6-12- aastane ☐ üle 12- aastane ☐

Milline lemmikloom või loom sulle tuge andis?
Kuidas see lemmikloom või loom sulle tuge andis.....
.....

5. Kas on juhtunud nii, et loomadega on kergem rääkida kui inimestega? Jah ☐ Ei ☐

Kui jah, siis kui tihti seda juhtub või on juhtunud? *Tee ristike!*

harva ☐ mõnikord ☐ sageli ☐

6. Kas sul on olnud lemmik pehme mänguloom? Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Kas see on alles? Jah ☐ Ei ☐

III Osa KAOTUS

Mõnikord kaotavad inimesed looma, kes on nende jaoks väga eriline.

7. Kas sa oled kunagi kaotanud looma, kellest väga hoolisid? (Näiteks looma, kes anti ära,

jooksis ära, suri ära või sai surma?) Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Kui jah, siis missugune looma oled kunagi kaotanud

Kui su lemmikloom suri, siis milline oli surma põhjus? Märki üks või mitu vastust!

Loomulik (oli vana, haige) ☐

Õnnetus (jäi auto alla) ☐

Tahtlik (n uputatud kellegi poolt) ☐

Julm või vägivaldne (looma piinati) ☐

Palun kirjelda, mis juhtus:

.....

Kas lemmiklooma kaotus või surm oli sulle raske? Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Kui raske oli looma kaotus sinu jaoks? Tee ristike!

Ei olnud raske ☐ Mõningal määral oli raske ☐ Väga raske ☐

Kui palju see sind praegu häirib? Tee ristike!

Üldse mitte ☐ Mõningal määral ☐ Palju ☐

Kuidas teised inimesed käitusid ja mida nad sulle ütlesid pärast seda, kui olid lemmiklooma kaotanud? Tee ristike !

Olid toetavad ☐

Ütlesid, et see on sinu süü ☐

Karistasid sind ☐

Muu ☐ (Kirjelda!).....

Kui vana sa olid kui lemmiklooma kaotasid? (Märgi, mis sobib!) Tee ristike!

alla 6- aastane ☐ 6- 12- aastane ☐ üle 12- aastane ☐

Kas keegi teine inimene oli vastutav sinu lemmiklooma kaotuse eest? Tee ristike!

Jah ☐ Ei ☐

Kui jah, siis kuidas sa tunned ennast nüüd - pärast seda, mida see inimene tegi? Tee ristike!

Häiris alguses, kuid enam mitte ☐

Olen ikka veel mõnevõrra häiritud ☐

Olen ikka veel väga häiritud ja vihane ☐

8. Kas sa oled kunagi olnud mures sellepärast, et loomadega, kellest sa väga hoolid

juhtuvad halvad asjad?

Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Mille pärast sa muretsed või oled muretsenud?

.....
.....

IV Osa JULMUS

Mõnikord teevad inimesed tahtlikult loomadele halbu asju, haiget, piinavad või tapavad neid julmal viisil.

9. Kas sa oled kuulnud inimestest, kes on tahtlikult teinud loomale liiga, teda piinanud või tapnud?

Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Mida sa oled kuulnud?

.....
.....

10. Kas sa oled kunagi näinud kedagi, kes on tahtlikult teinud lemmikloomale või

loomale liiga, teda piinanud või tapnud julmal viisil? *Tee ristike!* Jah ☐ Ei ☐

Kui jah, siis keda? Märki üks või mitu vastust!

Sõber või tuttav ☐

Perekonnaliige või sugulane ☐

Võõras ☐

Keegi teine ☐ (Kes?).....

Milline loom see oli, kellele liiga tehti? Märki üks või mitu vastust!

Mitu looma?	Mitu looma?
Hamstrid	Küülikud
Hiired	Linnud
Hobused	Maod
Kalad	Merisead
Kassid	Metsloomad (kes?)
Koerad	Putukad
Kilpkonnad	Sisalikud
	Mõni muu loom (kes?)

Kuidas loomale liiga tehti? Märki üks või mitu vastust!

Uputasid ☐	Lõid, peksid ☐
Viskasid kividega ☐	Tulistasid (õhkpüssist, vibuga) ☐
Pussitasid noaga ☐	Põletasid ☐
Näljutasid või hülgasid looma ☐	Püüdsid lõksu ☐
Ei ükski neist ☐	Muu ☐ (kirjelda!)

Mis juhtus pärast seda?

.....

Kui vana sa olid, kui sa nägid juhtunut? Tee ristike!

alla 6- aastane ☐

6- 12- aastane ☐

üle 12- aastane ☐

11. Kas sa oled kunagi loomale või lemmikloomadele tahtlikult haiget teinud või

kohelnud julmal viisil?

Tee ristike!

Jah ☐ Ei ☐

Kui jah, millisele loomale? (Märki üks või mitu vastust!)

Mitu looma?	Mitu looma?
Hamstrid	Küülikud
Hiired	Linnud
Hobused	Maod
Kalad	Merisead
Kassid	Metsloomad (kes?)
Koerad	Putukad
Kilpkonnad	Sisalikud
	Mõni muu loom (kes?)

Kuidas sa loomale liiga tegid, piinasid või tapsid? (Märki üks või mitu vastust!) Tee ristike!

Uputasid ☐

Lõid, peksid ☐

Viskasid kividega ☐

Tulistasid (õhkpüssist, vibuga) ☐

Pussitasid noaga ☐

Põletasid ☐

Näljutasid või hülgasid looma ☐

Püüdsid lõksu ☐

Ei ükski neist ☐

Muu ☐ (kirjelda!)

Mis juhtus pärast seda?

.....

Kui vana sa olid, kui sa seda tegid? Märki, mis sobib! Tee ristike!

alla 6- aastane ☐

6- 12- aastane ☐

üle 12- aastane ☐

Kas sa olid seda tehes üksi?

Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Kas sa oled kunagi näinud kedagi, kes annab loomale uimasteid, näiteks alkoholi?

Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Kui jah, palun kirjelda, kes ja mida andis!

.....

12. Kas sa oled kunagi näinud, et loomi pannakse üksteise vastu võitlema või kaklema?

(kassid, koerad, kuked)

Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Kirjelda!

.....

Kas sa oled kunagi loomi omavahel kaklema ässitanud?

Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Kirjelda, mis juhtus!

.....

V Osa HIRMUD

Mõned inimesed kardavad mõnda looma.

13. Kas sind on kunagi mõni loom tõsiselt hirmutanud (taga ajanud, hammustanud)?

Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Kui jah, siis milline loom?

.....

Mida see loom tegi?

.....

Kui vana sa siis olid? (Märki, mis sobib!) Tee ristike!

alla 6- aastane ☐

6- 12- aastane ☐

üle 12- aastane ☐

Kas sa said haiget?

Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Kui jah, siis kuhu said sa haiget või viga?

.....
.....

Kas sa kardad ikka veel seda looma, kes sind hirmutas? Tee ristike! Jah ☐ Ei ☐

Kuupäev:

Vanus (aastates):

Klass:

Sugu: poiss ☐ tüdruk ☐

Joonista siia lemmiklooma pilt!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks

Mina, MAIKEN PUNT

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose:

„4.– 7. klassi õpilaste kogemused seoses loomade kohtlemisega ühe kooli näitel“,
mille juhendaja on Kristi Kõiv (Phd), reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada,
sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

1. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Maiken Punt

25.05.2020